

Nr 369.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt till anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över eklelesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att anvisa, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma, dels till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala

ej mindre på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst 95.000 kronor; än även på *tilläggsstat* för år 1920 såsom särskilda förslagsanslag, högst:

1) till förstärkning av åt fackskolan för år 1920 redan beviljade anslag ett belopp av 30,000 kronor samt

2) för anordnande av en utbildningskurs för lärarinnor i barnavård ett belopp av 5,000 kronor;

dels ock till understöd för anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst 18,000 kronor, att utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm med högst 9,000 kronor och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse likaledes med högst 9,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
                   PETRÉN,
                   NILSON,
                   LÖFGREN,
                   friherre PALMSTIERNA,
                   UNDÉN,
                   THORSSON,
                   HOLMQUIST,
                   OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde därefter:

Anslag till
 fackskolan för
 huslig ekonomi
 i Uppsala
 samt till an-
 ordnande av
 utbildnings-
 kurser för lä-
 rarinnor i hus-
 hållsgöromål.

Vid anmälan den 7 januari 1920 av de anslagsbehov under rikssta-
 tens åttonde huvudtitel, som voro avsedda att föreläggas 1920 års riks-
 dag, hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i av-
 bidan på proposition angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi
 i Uppsala m. fl. läroanstalter, för ändamålet beräkna dels på extra stat
 för år 1921 ett förslagsanslag, högst 113,000 kronor, dels ock på tilläggs-
 stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst 35,000 kronor.

Vad jag sålunda hemställt bifölls av Kungl. Maj:t.

Ärendet har numera hunnit undergå den förberedande behandling
 och granskning, som varit av nöden, och jag är således i tillfälle att
 underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Såsom jag erinrade vid min nyss omnämnda förberedande anmälan av nu förevarande ärende, har anslag förut utgått till de läroanstalter, varom här är fråga. Sålunda anvisade 1919 års lagtima riksdag på förslag av Kungl. Maj:t till utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst 31,600 kronor, att utgå till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala med högst 23,600 kronor, styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm med högst 4,000 kronor och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse likaledes med högst 4,000 kronor. Under åtskilliga år förut hade statsunderstöd utgått till nu angivna utbildningskurser.

De nu nämnda siffrorna för de av riksdagen beviljade understödsbeloppen visa, att den ojämförligt största andelen av anslaget kommit fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala till del. Från styrelsen för Uppsala enskilda läroverk, som tillika är styrelse för nämnda fackskola, gjordes emellertid år 1918 framställning om förslag till 1919 års riksdag om väsentligt ökat anslag till fackskolan. Då frågan härom den 9 januari 1919 anmäldes inför Kungl. Maj:t, anförde föredragande departementschefen:

Av fackskolan i Uppsala har, under framhållande av de ekonomiska svårigheter, den rådande kristiden förorsakat skolan, ifrågasatts en betydande höjning av nu beviljat understöd till skolan, avseende dels det till verksamheten utgående anslaget, dels och reglering av lärarinnornas löner.

Jag är fullt övertygad om att de abnorma förhållandena under närvarande tid gjort sig starkt kännbara för nämnda läroanstalt såväl som för de allra flesta institutioner av liknande art, och jag tvivlar ej på att det finnes vissa skäl, som tala för styrelsens framställning om ökat statsunderstöd. Emellertid synes det mig ej möjligt att under nuvarande förhållanden, då anspråken på statskassan äro synnerligen stora, tillmötesgå alla framställningar om höjning av nu utgående statsunderstöd. I nu föreliggande fall ledes jag dessutom av den uppfattningen, att innan någon mera avsevärd höjning vidtages av de anslag, som för närvarande under olika titlar utgå till de många skilda grenarna av fackskolans i Uppsala verksamhet, en grundlig och allsidig utredning bör verkställas angående den ställning, som bör tillkomma fackskolan i skolsystemet, samt angående fackskolans ekonomiska förhållanden och därmed sammanhängande frågor. Jag tillåter mig därjämte bringa i eriuran att, på sätt jag redan i annat sammanhang antytt, frågan om omorganisation av vissa privatläroverk och reglering av grunderna för statens understödjande av dylika läroanstalter blivit överlämnad till utredning av en särskild inom ecklesiastikdepartementet tillsatt kommission. Den sålunda igångsatta utredningen ävensom den ytterligare prövning av fackskolans verksamhet för kvinnlig yrkesutbildning i praktisk riktning, som må böra verkställas av skolöverstyrelsen, synas mig böra avvaktas, innan några mera ingripande åtgärder vidtagas för överflyttande å statsverket av en större del av den ekonomiska bördan för upprätthållande av fackskolans verksamhet än som redan nu påvilar staten. Under sådana förhållanden måste jag inskränka mig till att i överensstämmelse med vad läroverks- och folkskolöverstyrelserna hemställt tillstyrka fram-

ställning till riksdagen om beviljande av anslag för ifrågavarande utbildningskurser till samma belopp, som anvisats för år 1919.

Inom riksdagen väcktes emellertid sedermera motioner med hemställan, att riksdagen måtte bevilja fackskolan ytterligare understöd dels för år 1919 för beredande av medel till tillfällig löneförbättring åt vissa lärarinnor vid skolan, dels ock för år 1920. Beträffande dessa motioner anförde riksdagen i sin skrivelse den 12 juni 1919, nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, bland annat, följande:

Genom under senare år av riksdagen fattade beslut angående lönerogleringar eller tillfälliga löneförbättringar hava de ekonomiska villkoren för lärarpersonalerna vid flertalet allmänna undervisningsanstalter blivit väsentligt förbättrade. För lärarinnorna vid privatläroverken är en dylik löneförbättring ställd i utsikt jämväl för år 1920, och skolkökslärarinnor vid olika läroanstalter skulle enligt Kungl. Maj:ts till 1919 års riksdag framlagda förslag få sina avlöningsförmåner bättre tillgodosedda. Att vid sådant förhållande åtgärder vidtagas för beredande av någon ökad ekonomisk förmån åt just de lärarinnor, som handhava själva utbildningen av flertalet skolkökslärarinnor, finner riksdagen stå i överensstämmelse med billighetens fordringar. Departementschefen har visserligen, på sätt av statsrådsprotokollet i förevarande punkt framgår, givit uttryck åt den uppfattningen, att, innan någon mer avsevärd höjning vidtagas av de anslag, som för närvarande under olika titlar utgå till de många skilda grenarna av fackskolans i Uppsala verksamhet, en grundlig och allsidig utredning bör verkställas angående den ställning, som bör tillkomma fackskolan i skolsystemet, samt angående fackskolans ekonomiska förhållanden och därmed sammanhängande frågor. Riksdagen kan icke finna, att den av departementschefen antydda utredningen på något sätt föregripes genom ett tillmötesgående av motionärernas krav i så måtto, att omförmälda lärarinnor under åren 1919 och 1920 tillerkännas den relativt obetydliga löneförbättring, som nu ifrågasättes. Vad däremot angår det i sistberörda motion framställda yrkandet om ytterligare anslag för år 1920, utöver tillfällig löneförbättring åt nämnda skola, anser riksdagen ett bifall härtill kunna innebära ett föregripande av förenämnda utredning, vadan riksdagen icke funnit sig böra bifalla motionen i denna del. Berörda utredning torde kunna verkställas inom skolöverstyrelsen och ej behöva göras vidlyftigare, än att den kan föreligga så tidigt, att en därpå grundad kungl. proposition om erforderligt statsanslag till ifrågavarande fackskola eventuellt kan föreläggas 1920 års riksdag.

Vid föredragning den 19 juni 1919 av riksdagens berörda skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t läroverksöverstyrelsen och skolöverstyrelsen att verkställa av riksdagen i dess skrivelse ifrågasatt utredning beträffande fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala verksamhet samt att före den 1 november 1919 till Kungl. Maj:t inkomma med härav föranlett yttrande.

I skrivelse den 31 december 1919 hava överstyrelserna franlagt resultatet av den sålunda anbefallda utredningen samt framställt därav föranledda förslag. Samtidigt hava överstyrelserna avgivit särskilt utlåtande

i fråga om statsunderstöd åt de två övriga, förut omförmälda utbildningskurserna för lärarinnor i hushållsgöromål, Ateneums för flickor skolköksseminarium i Stockholm och det av Göteborgs allmänna folkskolestyrelse upprätthållna Göteborgs skolköksseminarium.

Vid avgivandet av dessa utlåtanden hava överstyrelserna haft att taga hänsyn till ansökningar om statsunderstöd, som av vederbörande styrelser ingivits till Kungl. Maj:t eller till överstyrelserna.

I det följande är det min avsikt att först till behandling upptaga de framställningar, som gjorts av styrelsen för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt den utredning rörande sistnämnda läroanstalt, som verkstälts av läroverks- och skolöverstyrelserna. Innan jag emellertid närmare redogör för nyssberörda framställningar och det över dem avgivna utlåtandet, anser jag mig böra lämna en kortfattad redogörelse för fackskolans uppkomst och utveckling fram till dess nuvarande organisation, därvid jag ock torde böra giva en summarisk redogörelse för de statsanslag, som kommit skolan till del. Vid denna min översikt kommer jag att i stor utsträckning följa den redogörelse för nämnda förhållanden, som lämnats av läroverks- och skolöverstyrelserna i deras förut omförmälda utredning.

I. Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala leder sitt ursprung från Uppsala enskilda läroverk. Vid denna läroanstalt inrättades redan under läsåret 1893—1894 ett skolkök för läroverkets kvinnliga elever. Vårterminen 1895 beslöt styrelsen att inrätta en *fackskola för utbildande av lärarinnor i huslig ekonomi*, vilken skola för beredande åt lärarinne-eleverna av öyning i undervisning mottog ett mindre antal flickor från Uppsala stads folkskola. Vid slutet av höstterminen 1895 utexaminerades från fackskolan de första skolkökslärarinnorna.

Fackskolans
ursprung och
utveckling

Under de följande åren utvecklades fackskolan snabbt och utökades med ett avsevärt antal nya kurser, delvis avsedda även för andra grenar av huslig och kvinnlig verksamhet.

Hösten 1897 inrättades vid skolan en *husmoderskurs*, närmast avsedd för flickor, som genomgått högre flickskola, samt en *fortsättningskurs* för flickor, som genomgått folkskola. Husmoderskursen utvidgades år 1899 till två parallellavdelningar.

Hösten 1902 inrättades en överbyggnad på husmoderskursen, s. k. *specialkurser* i finare matlagning, klädsömnad och barnavård. Samtidigt skaffades ock uppsättning för ett *flyttande skolkök*. Flera sådana hava sedermera tillkommit.

Våren 1903 började en *praktisk yrkeskurs* för vuxna elever, bland annat för utbildning av husmödrar, hushållerskor och kokerskor.

Hösten 1905 tillkom en ny lärarinnekurs avseende både *matlagning och handarbete*.

Fem år senare, sålunda år 1910, utvidgades skolan ytterligare. Då inköptes en mindre *lantegendom, Brogård*, belägen 25 km. från Uppsala i Tensta socken (Vatt-holma station), i syfte att där lämna utbildning i *lanthushållningssysslor* åt blivande lärarinnor. Samma år inrättades i samband med anstalten i Uppsala ett litet *barnhem*, där sedan år 1911 undervisning i barnavård meddelas. Barnhemmet erhöi år 1916 ny lokal i Odengatan 2 och kan mottaga 16 spädbarn. Barnhemmet är icke internat, utan barnen lämnas dit på morgnarna av mödrarna och hämtas på kvällarna.

Hösten 1912 öppnades *lanthushållningsskolan Kumlan* på ett småbruk i Brogård's omedelbara närhet.

Från år 1916 hava särskilda *utbildningskurser för lärarinnor i barnavård* varit anordnade i samband med nyssnämnda barnhem.

Under åren 1917 och 1918 har fackskolan givit ett antal kurser för vidare utbildning av köksföreståndare och kokerskor vid armén. Från och med hösten 1918 äro dessa militärkurser ersatta med *storkökskurser* för unga kvinnor, som ämna söka anställning i storkök för massbespisning, t. ex. vid sjukhus, fattiggårdar och dylika anstalter.

Härtill komma mera *tillfälliga kurser* av olika slag, som under hand tillkommit och numera ärligen hållas vid fackskolans olika avdelningar.

Såsom förut nämnts har fackskolan sedan läsåret 1893—1894 lämnat undervisning åt kvinnliga *lärjungar från Uppsala enskilda läroverk* samt från och med år 1895 åt *lärjungar från Uppsala stads folkskolor*, från år 1897 åt omkring ett hundratal folkskolelever varje år. År 1910 åtog sig fackskolan undervisning i huslig ekonomi i Uppsala landsförsamling för att ge lärarinneeleverna tillfälle att biträda med undervisningen i flyttande skolkök.

För att med siffror åskådliggöra den utveckling av skolans verksamhet, av vilken jag nu lämnat en kort översikt, torde jag böra här återgiva en i överstyrelsens utredning intagen tablå, angivande antalet avdelningar, lärare och lärarinnor samt elever vid fackskolan under åren från dess begynnelse till och med år 1919. Enligt vad överstyrelserna påpeka, anföras höstterminens siffror, då antalet varit olika under höst och vår.

Tablån lyder så:

År.	Antal avdelningar.	Antal lärare och lärarinnor.	Antal lärarinne-elever.	Antal övriga vuxna elever.	Antal skolbarn.	Deltagare i kortare kurser.	Summa elever för år.
1894	1	—	—	—	10	—	10
1895	4	9	8	16	57	—	81
1896	4	10	11	—	62	—	73
1897	6	9	10	14	119	—	143
1898	6	16	14	16	137	—	167
1899	6	15	18	32	119	—	169
1900	6	20	17	37	136	42	232
1901	6	22	15	43	145	15	218
1902	8	20	17	64	165	10	256
1903	8	22	18	62	150	—	230
1904	8	20	27	80	155	—	262
1905	9	22	37	83	149	26	295
1906	10	22	39	79	159	31	308
1907	10	21	40	79	160	24	303
1908	10	22	48	78	163	49	338
1909	10	21	54	76	158	32	320
1910	10	24	60	73	132	—	265
1911	14	28	68	86	153	69	376
1912	16	33	74	98	183	142	397
1913	15	33	74	185	185	120	514
1914	17	35	84	146	248	80	558
1915	16	36	84	148	239	103	574
1916	20	39	84	162	262	64	572
1917	20	39	88	261	257	175	781
1918	20	39	90	232	242	32	598
1919	19	39	97	181	332	38	648

Vad fackskolans nuvarande *organisation* beträffar anhåller jag få lämna följande upplysningar, hämtade ur läroverks- och skolöverstyrelsens omförmälda skrivelse samt ur skolans »program» i juni 1919. Fackskolans organisation.

Först bör jag omnämna de tre kurser vid skolan, som äro avsedda för utbildning av lärarinnor i huslig ekonomi. Dessa äro:

A. *Lärarinnekurs för skolkök*, avseende utbildning av lärarinnor för både högre flickskolor och folkskolor.

För tillträde till kursen fordras att hava genomgått 8-klassig flickskola. Kursen omfattar *tre terminer*, och undervisningen meddelas genom praktiska arbeten under lärarinnornas ledning; föreläsningar och bokstudier med demonstrationer, förhör och skriftliga uppsatser, besök i charkuteri- och slakteriaffärer, ladugård, mejeri, kvarn, bageri, bryggeri och dylikt; vidare besök i museer och samlingar, som falla inom om-

rådet för fackskolans undervisning; övnings- och provlektioner av eleverna med lärjungar i skolans olika avdelningar.

B. *Lärarinnekurs i huslig ekonomi med handarbete* för utbildning av lärarinnor i folkskolor, högre flickskolor och folkhögskolor.

För tillträde till kursen fordras såsom förkunskaper att hava genomgått 8-klas-sig flickskola. Kursen omfattar *fem terminer*, och undervisningen bedrivs såsom i A-kursen. Till den praktiska utbildningen i handarbetslärarinnekursen hör olika slags sömnad och vävning jämte växtfärgning och fackteckning, varjämte undervisas i materiallära, allmän konsthistoria, huvuddragen av textilkonstens historia samt i handarbetets metodik.

C. *Lärarinnekurs i huslig ekonomi med lantushållning* för utbildning av lärarinnor för lantushållsskolor och husmoderskurser på landet, folkskolor, folkhögskolor samt av hemkonsulenter.

För tillträde till kursen fordras såsom förkunskaper att hava genomgått högre folkskola eller folkhögskola eller seminarium eller minst fem klasser av högre flickskola eller ock vara i besittning av motsvarande, på annat sätt förvärvad allmänbildning. Kursen omfattar *två år*, varav en hösttermin vid fackskolan i Uppsala, ett helt år (med tre veckors ferier på sommaren och tre veckors ferier vid jul eller nyår) å skolans lantgård Brogård samt följande vårtermin åter vid fackskolan i Uppsala.

Vid fackskolan meddelas undervisningen såsom i A-kursen. Till utbildningen å Brogård hör, att eleverna utföra allt sådant praktiskt arbete, som vanligen vid en lantgård utföres av kvinnor; besök göres å större gårdar, småbruk och mejerier i Uppland (ävensom längre studieresor); övnings- och provlektioner hållas av lärarinne-eleverna med lärjungarna å lantushållsskolan å Kumlan; teoretisk undervisning lämnas å Brogård dels och huvudsakligen i samband med det praktiska arbetet, dels under form av föreläsningar, med förhör, dels genom föredrag av eleverna.

Utom genom de nu nämnda lärarinnekurserna bedrivs verksamheten vid fackskolan för närvarande i följande kurser och anstalter:

D. *Lärarinnekurs i barnavård*, som avser utbildning till lärarinna i spädbarnsvård och eventuellt föreståndarinna för spädbarnshem (ensamt eller i förening med husmodersskola).

För tillträde till kursen fordras bland annat att hava genomgått högre flickskola eller i alla händelser äga allmänbildning utöver folkskolans vanliga mått. Kursen varar sammanlagt omkring 10 månader, därav fem månader praktisk och teoretisk barnavård i fackskolans barnhem, 1 månads kurs å universitetets barnklinik och 3—4 månaders kurs å fackskolan i praktisk matlagning.

Antalet elever i denna lärarinnekurs var år 1916 tre, 1917 fem och under 1918 sju. Från och med hösten 1918 ser sig skolan i stånd att årligen utbilda tio lärarinnor i barnavård.

E. *Husmoderskurs*, huvudsakligen avsedd för flickor, som genomgått högre flickläroverk eller äga motsvarande allmänbildning och — utan att vilja utbilda sig till lärarinnor — önska grundlig teoretisk och praktisk utbildning i sådana ämnen, som äro av vikt för en husmor.

Kursen varar $8\frac{1}{2}$ månader, och i densamma ingår en fyra veckors praktisk kurs i barnavård i skolans barnhem. Under våren gives en kortare husmoderskurs på en termin utan undervisning i barnavård, sjukvårdslära och samhällslära.

F. *Specialkurs, högre husmoderskurs*, avsedd för unga kvinnor, som förut genomgått kursen E eller äga på annat sätt förvärvade kunskaper, ungefär motsvarande

dem, som meddelas i nämnda kurs, och önska vidare utbildning i husliga ämnen. Kursen omfattar omkring 4 månader.

G. *Praktisk yrkeskurs* i matlagning för utbildning av husmödrar och kokerskor. En kurs hålles under våren och en under hösten, och vardera kursen omfattar omkring 4 månader.

H. *Kurs i matlagning för storkök* utbildar husmödrar för armén ävensom köksföreståndarinnor vid hospital och sjukhus, sanatorier, försörjningsanstalter, centralkök o. s. v.

För tillträde till kursen fordras bland annat att hava genomgått högre flickskola eller avlagt realskolexamen eller äga på annat sätt förvärvade kunskaper utöver folkskolans kurser.

Planen för dessa kurser är godkänd av arméförvaltningens intendentsdepartement. Utbildningen innefattar såväl praktisk matlagning som teoretisk undervisning i tillhörande ämnen, varjämte även meddelas undervisning i författningkunskap och förvaltningsteknik. Kursen omfattar ett kalenderår med omkring sex veckors ferier på sommaren. Undervisningen försiggår till större delen i fackskolan, vartill kommer nio veckors praktik dels i Upplands infanteriregementes kök, dels i Uppsala hospitals, i akademiska sjukhusets och i stadens försörjningsinrättnings kök. Kursen är avsedd för 12 elever, men den nu pågående första kursen har blott 7 elever.

I. *Fortsättningskurser*, avsedda för sådana flickor, som förut genomgått ettårig folkskolekurs i huslig ekonomi. Kursen är ettårig (höst- och vårtermin).

K. *Lanthushållskurs* å fackskolans lantgård Brogård, avsedd i första hand för skolkökslärarinnor (fortsättningskurs), som vilja komplettera sin utbildning; ävensom förberedande kurs för flickor, som ämna söka inträde i fackskolans lärarinnekurser. Kursen omfattar tre sommarmånader.

L. *Kurs i trädgårdsskötsel* å Brogård, avsedd dels för lärarinnor i huslig ekonomi, dels för andra unga kvinnor, som vilja ägna sig åt sådant arbete. Kursen pågår 6—7 månader (april—oktober).

M. *Kurs i barnavård* i fackskolans barnhem omfattar skötseln av späda barn med allt vad därtill hör, praktiskt och teoretiskt. En kurs varar minst en månad. I mån av utrymme utbildas barnsköterskor. Sådän kurs varar fem månader, därav fyra i barnhemmet och en å universitetets barnklinik.

Flyttande skolkök ställas under vissa villkor till kommuners, myndigheters och enskildas förfogande för kurser å sex veckor.

Till fackskolans verksamhet hör även *utgivande av skrifter*. År 1897 började skolan utgiva en serie läroböcker i huslig ekonomi. Bland dessa har Hemmets kokbok utgått i en mängd upplagor. Från och med år 1905 utgives från fackskolan Tidskrift för hemmet.

I de olika köken lagad mat tillhandahålles mot ersättning, som åtminstone i vissa fall får anses vara mycket lågt beräknad, åt eleverna och lärarinnorna samt i mindre utsträckning åt främmande spisgäster. Övriga i bakstuga och kök beredda matvaror försäljas i en till fackskolan hörande matvaruaffär.

Tillträde till de olika kurserna lämnas lika för sökande från landets olika delar. Undantag utgör i viss mån den praktiska yrkeskursen. Vid

denna finnas för elever från Uppsala län sex friplatser om året, och flickor från nämnda län ha företräde att antagas som elever intill viss i annons uppgiven dag.

Fackskolan
en lärarinne-
utbildnings-
anstalt

Den nu lämnade redogörelsen för fackskolans organisation och verksamhet visar, att skolan, såsom tidigare anförts, i främsta rummet är en lärarinneutbildningsanstalt. Lärarinneelevernas behov av övningsundervisning tillgodoses genom de flickor från Uppsala enskilda läroverk, Uppsala stad och landsförsamlingen, vilka som förut nämnts erhålla undervisning i fackskolan. De utgöra alltså skolans övningsskola. Även de särskilda kurserna och anstalterna vid fackskolan, vilka vid sidan därav fullfölja sina speciella syften, utgöra emellertid i vidsträckt mån övningsskolor för lärarinnekurserna.

Enligt av Kungl. Maj:t den 30 juni 1916 meddelade föreskrifter skall undervisningen vid de statsunderstödda utbildningskurserna i huslig ekonomi bedrivs efter plan, som blivit gillad av läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen.

Fackskolans
styrelse och
förvaltning.

Några uppgifter angående fackskolans *styrelse och förvaltning* torde i detta sammanhang böra lämnas.

Ledningen av fackskolan utövas av »sällskapet Uppsala enskilda läroverk», som enligt av Kungl. Maj:t den 9 juni 1916 fastställda stadgar har sig anförtrodd ledningen av Uppsala enskilda läroverk, Uppsala privatgymnasium och fackskolan för huslig ekonomi. Till den sistnämnda anstalten räknas ock dess avdelning vid Brogård samt barnhemmet.

Enligt stadgarna skola de medel i gods eller penningar, som till sällskapet överlämnas och av detsamma mottagas, användas för de ändamål, som av givarna blivit för dem bestämda, samt de olika under sällskapet lydande anstalterna i fråga om egendom och förvaltning hållas fullständigt skilda.

Fackskolan för huslig ekonomi skall stå under inseende av en inspektor, vilken efter förslag av läroverks- och skolöverstyrelserna samt lantbruksstyrelsen utses av Kungl. Maj:t.

Sällskapets styrelse utgöres av inspektorer, rektorer och föreståndarinnor för sällskapets läroanstalter samt åtta vid årsmöte inom eller utom sällskapet valda ledamöter.

Det bör här omnämnas, att enligt vad av handlingarna framgår, för närvarande dörjämte i styrelsen säte och stämma intages av en av stadsfullmäktige i Uppsala vald ledamot. Så sker intill dess sällskapet gulditt ett för fackskolans nybyggnad upptaget lån, för vilket Uppsala stad iklätt sig borgen.

På sätt jag i det följande får tillfälle att ytterligare omnämna, beviljade 1915 års riksdag ett anslag såsom bidrag till kostnaderna för fullföljande av påbörjad nybyggnad åt fackskolan, att utgå under 5 år med

visst årligt belopp. Såsom villkor för åtnjutandet av dessa årsanslag har stadgats, att styrelsen skulle årligen till Kungl. Maj:t ingiva sammandrag av skolans räkenskaper för att tillställas riksdagens revisorer.

I fackskolans huvudböcker ingå enligt uppgift ej räkenskaperna för skolans elevhem och för Brogårds hushåll, och dessa räkenskaper granskas därför ej av sällskapet revisorer.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 28 mars 1913 har förordnats, att styrelsen för fackskolan för huslig ekonomi jämväl skall utgöra styrelse för lanthushållsskolan Kumlan och »att de åligganden, vilka enligt § 15 (av reglementet för lanthushållsskolor den 29 juni 1912) tillkomma föreståndarinnan för denna lanthushållsskola, skola fördelas mellan sekreteraren vid fackskolans styrelse, fackskolans föreståndarinna och en av lanthushållsskolans lärarinnor».

Beträffande fackskolans *ställning* anföra läroverks- och skolöverstyrelserna i sitt omförmälda utlåtande, bland annat, följande:

Fackskolans
ställning.

Såvitt av den verkställda undersökningen kunnat utrönas, intager fackskolan för huslig ekonomi, oaktat den gemensamhet i avseende på huvudman, förvaltning och styrelse med Uppsala enskilda läroverk och gymnasium, som förut blivit nämnd, en fullt fristående ställning såsom läroanstalt betraktad. Denna självständighet gäller såväl skolans fastigheter, lokaler och ekonomiska förhållanden i övrigt — viss gemensamhet i vissa sällskapet tillhöriga fonder kommer att senare omnämnas — som ock lärarpersonalen, vars tjänstgöring i det stora hela är helt förlagd till fackskolan och vars avlöning är helt uppförd på fackskolans stat utan sammanblandning med enskilda läroverkets.

För den undervisning i huslig ekonomi, som fackskolan meddelar åt kvinnliga lärjungar vid enskilda läroverket och Lindska flickskolan, lämnar läroverket och sagda skola en årlig ersättning åt fackskolan. Uppsala kommun och Uppsala landsting betala på enahanda sätt till fackskolan för elever, som vid skolan åtnjuta undervisning.

Vad så angår fackskolans ställning till de anstalter, vilkas verksamhet är med henne närmare förbundna, så synes otvivelaktigt, att dels barnhemmet och dels Brogårds lantgård och skola utgöra särskilda avdelningar av fackskolan, då en väsentlig del av fackskolans såväl lärarinneutbildning som kursverksamhet i övrigt är förlagd till dessa anstalter, vilkas räkenskaper och — med det undantag för själva hushålls- rörelsen på Brogård, som förut angivits — ingå i fackskolans allmänna räkenskaper.

Beträffande den förut nämnda i Brogårds omedelbara närhet belägna lanthushållsskolan Kumlan anföra överstyrelserna, att dess ställning till fackskolan synes något obeständ men att densamma rätteligen torde böra betraktas som en självständig, från fackskolan skild anstalt, ehuru den, såsom nyss erinrats, enligt Kungl. Maj:ts föreskrift har med fackskolan gemensam styrelse. Efter erinran om att nu ifrågavarande lanthushållsskola åtnjuter dels statsunderstöd, uppfört å riksstatens nionde hu-

vudtitel, dels ock anslag av Uppsala läns landsting och samma läns hushållningssällskap, förmåla sig överstyrelserna vilja i sin följande utredning lämna sistnämnda skola å sido.

Fackskolans
ledning.

Ytterligare må omnämnas, att den omedelbara *ledningen* av fackskolan utövas av en föreståndarinna med biträde av sällskapets sekreterare samt att för närvarande är vid skolan anställd en rektor. Det bör ock nämnas, att på grund av fackskolans stora omfattning med många förgreningar och praktisk, delvis affärsässig verksamhet till personalen hör icke blott en talrik lärarinnekår utan även så kallad förvaltningspersonal. Till denna hör i främsta rummet anstaltens husmoder, vidare kassörska och sekreterare samt föreståndarinnor för försäljningen, för butiken och för telefonväxeln.

Fackskolan har — liksom övriga sällskapets läroanstalter — hittills saknat särskilt reglemente. Enligt vad överstyrelserna uppgiva, har styrelsen dock gått i författning om utarbetande av ett sådant.

Fackskolans
inkomster.

Såsom jag redan erinrat, uppbär fackskolan sedan åtskilliga år tillbaka statsunderstöd. Om de *inkomstkällor*, som jämte statsanslag stått och stå skolan till buds för uppehållande av dess verksamhet, hava läroverks- och skolöverstyrelserna i sitt utlåtande lämnat åtskilliga, på meddelanden från styrelsen samt eljest inhämtade uppgifter grundade upplysningar.

Ekonomiskt underlag för bedrivandet av fackskolans verksamhet utgöra Uppsala enskilda läroverks *grundfonder*. Reglemente för dessa fonder har av Kungl. Maj:t fastställts den 9 juni 1916.

Medel, vilka blivit givna utan speciella bestämmelser om deras användning, rubriceras som *gemensamma fonder*.

Grundfonderna uppgingo vid 1917 års slut, det senaste för vilket reviderade räkenskaper förelågo, till 32,328 kronor 21 öre. Ytterligare donerade medel å 10,000 kronor hade då anmälts. Räntan från de gemensamma fonderna utan särskilt angivet ändamål, 919 kronor 66 öre, utdelades sagda år till Brogårds utrustning.

Fondernas kapital är till väsentlig del utlånat till fackskolan mot säkerhet i dess fastigheter.

En av fackskolans förnämsta inkomstkällor synes hava varit *gåvor och understöd av enskilda givare*. Enligt vad överstyrelserna framhålla, skulle skolan knappast hava kunnat existera utan dylika understöd och i varje fall ej utvecklats till sin nuvarande omfattning. I en år 1919 tryckt, handlingarna bilagd promemoria angående fackskolan uppgives, att till skolan och därmed sammanhängande läroanstalter under årens lopp från olika håll in-

flutit i gåvor omkring 250,000 kronor. Såsom överstyrelserna anför, synes intet av de skänkta beloppen hava kunnat fonderas utan hava åtgått till löpande utgifter och driftkostnader, till största delen till finansiering av byggnadsföretagen, som därigenom möjliggjorts.

Till barnhemmet utgår ur den Gillbergiska barnhusfonden i Uppsala ett anslag, för år 1919 utgörande 1,500 kronor.

Utgifterna för undervisningen bestridas i främsta rummet av *elevernas avgifter*. Ur överstyrelsernas utlåtande må här återgivas följande översikt över de för de särskilda kurserna bestämda grundavgifterna, dyrtidstillägg oberäknade:

- A. Lärarinnekurs (3 terminer) 250 kronor.
- B.   »   (5 terminer) 440 kronor.
- C.   »   (4 terminer) 300 kronor.
- D. Lärarinnekurs i barnavård (10 månader) 300 kronor.
- E. Husmoderskurs (8½ månader) 300 kronor.
- F. Specialkurs (1 termin) 175 kronor.
- G. Praktisk yrkeskurs (1 termin) 75 kronor.
- H. Storkökskurs (1 år) 350 kronor.
- K. Lanthushållskurs å Brogård (3 månader) 95 kronor.
- L. Kurs i trädgårdsskötsel å Brogård (6—7 månader) 150 kronor.
- M. Kurser i barnavård (1 månad) 60 kronor.

Styrelsen har enligt lämnad uppgift beslutit att från och med höstterminen 1917 utöka var och en av nu angivna terminsavgifterna med en dyrtidsavgift.

I ett handlingarna åtföljande statförslag för år 1921 äro elevavgifterna (Brogård ej medräknad) upptagna till ett belopp av 39,730 kronor. Elevavgifterna till barnhemmet utgjorde år 1917 3,372 kronor 50 öre och beräknas i staten för år 1921 till 6,435 kronor.

För den undervisning åt elever vid främmande läroanstalter, vilken, såsom jag redan antytt, ombesörjes av fackskolan, åtnjuter skolan ersättning. Sådan ersättning lämnas enligt uppgift för närvarande av Uppsala stad, av Trefaldighetsförsamlingen, av Uppsala enskilda läroverk samt av Lindska flickskolan i Uppsala, sammanlagt till ett belopp av 7,675 kronor. För vandrande skolkök erhålles en avgift av 12 kronor för kurs.

Den förut omnämnda *matvaruförsäljningen* och serveringen av mat åt främmande spisgäster lämna en vinst, som år 1918 uppgick till sammanlagt 9,180 kronor 7 öre.

De av fackskolan utgivna *skrifterna*, varom förut talats, lämnade för år 1918 en inkomst av 7,800 kronor.

Det återstår nu att närmare redogöra för de understöd till fackskolan, vilka — såsom jag redan erinrat — utgått och för närvarande utgå av *statsmedel*. De nu utgående anslagen äro avsedda för olika grenar av

fackskolans verksamhet, dels till lärarinnekurserna i huslig ekonomi, dels till lärarinnekursen i handarbete, dels till lärarinnekursen i lantushållning, dels ock till husmoderskurserna. De nu nämnda anslagen äro årliga. Därjämte har som sagt för viss tid utgått ett årligt anslag till fackskolans nybyggnad.

Vad först beträffar anslaget till *lärarinnekurserna i huslig ekonomi* har anslag för detta ändamål utgått till fackskolan under hela dess tillvaro utom de tre första åren. Från och med år 1897 har riksdagen årligen tilldelat nämnda kurser understöd, utgående ur ett å åttonde huvudtiteln uppfört anslag med rubriken »utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi».

Statsunderstödet till fackskolans lärarinnekurser i huslig ekonomi har upprepade gånger förhöjts. Om de växlingar, detsamma undergått, lämnar följande översikt besked. Den visar, att anslaget under de olika åren varit:

1897—1900.....	2,200	kronor
1901—1903.....	3,200	»
1904—1905.....	5,000	»
1906—1907.....	7,000	»
1908—1911.....	10,500	»
1912—1913.....	14,000	»
1914—1915.....	21,600	»
1916—1920.....	23,600	»

I allmänhet hava förhöjningarna i statsanslaget begärts av vederbörande och av riksdagen beviljats med hänsyn till fackskolans alltjämt pågående utveckling. Den av 1915 års riksdag beslutade anslagsökningen åter åsyftade att sätta fackskolan i tillfälle att höja de vid skolan anställda lärarinnornas avlöning till samma belopp, som enligt då gällande föreskrifter var bestämt för lärarinnor i huslig ekonomi vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Utom dessa årligen återkommande anslag har riksdagen vid ett tillfälle beviljat särskilda anslag för fackskolans nu ifrågakvarande verksamhet, i det att 1919 års lagtima riksdag med anledning av väckta motioner till beredande dels under år 1919, dels ock under år 1920 av tillfällig löneförbättring åt vissa lärarinnor vid fackskolan anvisade såväl på tilläggsstat för år 1919 som på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst 4,267 kronor. Anslagen skulle utgå till lärarinna i skolans tre lärarinnekurser i huslig ekonomi enligt vissa av riksdagen fastställda villkor.

För utgåendet av förenämnda årliga anslag till fackskolan såväl som av motsvarande anslag till de båda övriga lärarinneutbildningskurserna har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1916 föreskrivit bland andra följande villkor:

att undervisningen vid de utbildningskurser, för vilka understödet är avsett, skall bedrivas efter plan, som blivit gillad av läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen;

att för undervisningen skola tillhandahållas lokaler och materiell, som godkänns av överstyrelserna;

att i varje årskurs ej må intagas större antal elever än att sammanlagda antalet elever i årskursen utgör högst 16;

att avlöningsförmånerna för lärarinna i huslig ekonomi vid ifrågavarande utbildningskurser ej få understiga de avlöningsförmåner, som för lärarinna i huslig ekonomi äro stadgade genom kungörelsen den 21 februari 1914 om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m.; samt

att utbildningskurserna skola vara underkastade viss tillsyn och inspektion.

Såsom jag redan omnämnt, utbildar fackskolan jämväl lärarinnor i *handarbete*. Den härför avsedda kursen, benämnd B-kursen, utgör en kombinerad utbildningskurs i huslig ekonomi och i handarbete. På sätt jag nyss angivit utgår statsunderstöd åt kursen såväl för utbildning av lärarinnor i huslig ekonomi som för utbildande av handarbetslärarinnor. I sistnämnda avseende beviljades anslag första gången av 1918 års lagtima riksdag, ingående i det anslag, som under åttonde huvudtiteln är uppfört under rubriken »utbildande av handarbetslärarinnor». Fackskolans andel i nämnda anslag uppgick för år 1919 till 2,500 kronor men höjdes på framställning av Kungl. Maj:t av 1919 års lagtima riksdag till 4,500 kronor för år 1920.

I likhet med vad jag nyss anfört i fråga om fackskolans lärarinnekurser i huslig ekonomi, hava lärarinnorna vid sistberörda kurs i handarbete blivit delaktiga av anslag till tillfällig löneförbättring för år 1919, som av 1919 års lagtima riksdag i anledning av väckta motioner anvisades till lärarinnorna vid de statsunderstödda handarbetslärarinneseminariererna. Genom beslut den 10 oktober 1919 fördelade Kungl. Maj:t ifrågavarande anslag mellan nämnda seminarier och tilldelade då fackskolans lärarinnekurs i handarbete ett belopp av 900 kronor.

I samband med redogörelse för fackskolans olika kurser har jag omnämnt, att den med C betecknade kursen utgör en kombinerad utbildningskurs i huslig ekonomi och i lanthushållning. Den särskilda *lanthushållningskursen* är förlagd till Brogård och åtnjuter understöd från rikstatsens nionde huvudtitel. Sådant understöd beviljades första gången av 1911 års riksdag, som för ändamålet anvisade å extra stat för år 1912 ett anslag å 8,000 kronor, varav 4,000 kronor skulle få förskottsvis utgå redan under år 1911.

De beviljade anslagen för sagda ändamål under olika år äro:

1911—1913: 4,000 kronor för år;

1914—1919: 5,500 kronor för år + 3,000 kronor för år 1919;

1920: 8,500 kronor.

Av 1919 års riksdag beviljades således dels en förhöjning för år 1920 av det tidigare utgående anslaget med 3,000 kronor, dels ock ett anslag av 3,000 kronor på tilläggsstat för år 1919.

Under de senare åren har anslag av statsmedel utgått för ännu en gren av fackskolans verksamhet, nämligen för de i det föregående omnämnda, med E betecknade *husmoderskurserna*. Sagda anslag har beviljats skolan i enlighet med kungörelsen den 29 juni 1917 (nr 567) angående understöd av statsmedel till yrkesskolor för husmodersutbildning i städer, köpingar, industri- och andra liknande samhällen m. m. För två sådana kurser om året har understöd under år 1919 utgått med sammanlagt 2,800 kronor. Jag ber få erinra om att 1919 års lagtima riksdag på grund av Kungl. Maj:ts proposition medgivit, att ett tillägg av 100 procent finge för vart och ett av åren 1919 och 1920 utgå å de statsbidrag, som komme att tilldelas varje undervisningskurs vid sådan yrkesskola för husmodersutbildning, som i nyssnämnda kungörelse avsåges. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t genom beslut den 10 oktober 1919 tilldelat fackskolan för år 1919 ytterligare 2,800 kronor, och fackskolan har således för sina husmoderskurser åtnjutit ett anslag av tillhopa 5,600 kronor under år 1919.

Jag bör här tillägga, att fackskolan i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 771) angående statsunderstöd åt skolor för den lägre yrkesundervisningen genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 januari 1920 erhållit anslag för år 1919 dels med 3,490 kronor för uppehållande av verksamheten vid den inom skolan anordnade kursen i matlagning för storkök, dels ock med 3,650 kronor för de inom skolan anordnade yrkeskurserna för kokerskor.

Ytterligare bör jag här erinra om ett par mera *tillfälliga anslag*, som kommit fackskolan till del. Först må då erinras om att 1915 års riksdag såsom bidrag till kostnaderna för fullföljande av påbörjad nybyggnad åt fackskolan beviljade ett anslag av 25,000 kronor att under de villkor Kungl. Maj:t bestämde utgå under åren 1916—1920. Nämnda anslag har utgått med 5,000 kronor under vart och ett av åren 1916—1920.

Vid inredningen av lokalerna på Brogård erhöll fackskolan för detta ändamål ett statsunderstöd å 2,500 kronor, och senare anslog Kungl. Maj:t

4,000 kronor till en nybyggnad därstädes, vilka belopp utgingo av besparade medel på nionde huvudtiteln.

Utom av statsmedel har fackskolan under vissa år erhållit andra *anslag av offentlig natur*.

Till den praktiska yrkeskursen i matlagning har Uppsala läns landsting bidragit med ett anslag under åren 1918 och 1919 å 1,450 kronor, och även för år 1920 har anslag för samma ändamål beviljats. I kursen skola mottagas 6 frielever från länet.

Till lanthushållningsskolan å Brogård lämnar landstinget ett årligt anslag å 400 kronor, vilket belopp är avsett att betäcka kostnaderna för sådana anordningar i fråga om lokaler och materiell, som behövas för tillfälliga undervisningskurser för ortens och länets invånare.

Utom bidrag för särskild i fackskolan meddelad undervisning å sammanlagt 2,300 kronor lämnar vidare Uppsala kommun ett årligt anslag till fackskolans barnhem å 1,500 kronor. Dessutom har kommunen till lärarinneavlöningar vid fackskolan anslagit för år 1917 3,400 kronor, för år 1918 3,400 kronor och för år 1919 9,034 kronor. Till nybyggnaden lämnas från staden årligen ett anslag å 1,000 kronor. Staden har ock träffat avtal med fackskolan, att denna under år 1920 skall bestrida undervisningen i en särskild lärlingskurs för flickor i Uppsala stad, vartill staden skall bidraga med ett belopp av 4,366 kronor.

Läroverks- och skolöverstyrelserna hava i sin omförmälda skrivelse i en tablå sammanfört de olika anslag, som för år 1919 utgått till fackskolan för olika ändamål. Då denna tablå ger en god översikt i nyssberörda hänseende, torde jag böra här återgiva densamma.

Anslag till fackskolan år 1919.

Till	Från						
	Staten.	Lands- tinget.	Uppsala stad.	Dom- kyrkoför- samling- en.	Trefal- dighets- försam- lingen.	Andra läroan- stalter.	Fonder.
Lärrinnekurserna i huslig eko- nomi.....	23,600	—	—	—	—	—	—
Dyrtidstillägg åt lärarinnorna i d:o.....	4,267	—	—	—	—	—	—
Lärrinnekursen i handarbete	2,500	—	—	—	—	—	—
Dyrtidstillägg åt lärarinnorna i d:o.....	900	—	—	—	—	—	—
Lärrinnekurserna i lanthus- hållning å Brogård.....	5,500	—	—	—	—	—	—
Dyrtidstillägg åt d:o.....	3,000	—	—	—	—	—	900
Brogård i övrigt.....	—	400	—	—	—	—	—
Husmoderskurserna.....	5,600	—	—	—	—	—	—
Praktiska yrkeskursen.....	—	1,450	—	—	—	—	—
Fortsättningskursen.....	—	—	—	1,000	—	—	—
Folkskolekurserna.....	—	—	—	1,300	800	—	—
Läroverkskurserna.....	—	—	—	—	—	4,875 ¹⁾	—
Barnhemmet.....	—	—	1,500	—	—	—	1,500
Dyrtidstillägg åt lärarinnor.....	—	—	9,034	—	—	—	—
Nybyggnaden.....	5,000	—	1,000	—	—	—	—

1) Enskilda läroverket kronor 3,188:— och Lindska skolan kronor 1,687:—.

Härtill böra läggas de anslag å respektive 3,490 och 3,650 kronor, som, enligt vad jag nyss erinrat, genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 januari 1920 — alltså efter det överstyrelsernas utlåtande avgivits — blivit fackskolan tilldelade för storkökskurs och för yrkeskurser för kokerskor.

Fackskolans
utgifter.

Jämväl beträffande fackskolans större *utgiftsposter* hava läroverks- och skolöverstyrelserna i sitt utlåtande lämnat åtskilliga sammanfattande uppgifter, vilka torde böra i detta sammanhang återgivas.

Den ojämförligt största utgiftsposten kommer på avlöningarna dels till den egentliga lärarpersonalen och dels till den förvaltningspersonal, som är nödvändig vid en anstalt av fackskolans betydande omfång. Under vårterminen 1919 hade fackskolan 32 lärarinnor med full tjänstgöring, föreståndarinna och förvaltningspersonal häri inberäknade.

Avlöningarna uppgingo under år 1917 till ett belopp av 50,192 kronor 59 öre och under år 1918 till 65,186 kronor 18 öre.

Driftkostnaderna hava ock, särskilt under de senaste krisåren, uppgått till betydliga summor. Ensamt posten bränsle och lyse, som år 1917 uppgick till 11,996 kronor, steg under år 1918 till 19,064 kronor.

Ur överstyrelsernas skrivelse vill jag även återgiva en jämförande tablå över omkostnaderna för själva huvudanstalten, upptagande dels de faktiska utgifterna för åren 1917 och 1918, dels de för år 1921 beräknade. Tablåen lyder så:

	1917 kronor	1918 kronor	1921 kronor
Lokaler	7,500: —	7,525: —	20,650: —
Reparationer och ersättningar	1,942: 04	1,911: 18	1,665: —
Bränsle och lyse	11,996: 39	19,064: 95	15,240: —
Förbrukningsartiklar	4,253: 94	4,542: 26	3,135: —
Avlöningar	50,192: 59	65,186: 18	97,122: —
Betjäning	3,778: 46	4,850: 60	—
Tvätt	940: 32	1,399: 63	9,400: —
Tryck och annonser	1,111: 98	2,856: 40	3,760: —
Materiell för undervisning	49: 29	53: 46	—
Inventarier och d:o	—	—	4,000: —
Barnhemmet	—	3,320: —	—
Räntor	—	—	2,400: —
Diverse omkostnader	2,654: 25	2,594: 24	2,875: —
Summa krouor	84,429: 26	113,303: 90	160,247: —

Tablåns siffror uppgivas vara hämtade dels ur de reviderade räkenskaperna för år 1917, dels ur det till statsrevisorerna lämnade räkenskaps-sammandraget för år 1918 och dels ur styrelsens statförslag för år 1921.

I regeln hava inkomsterna ej räckt till att täcka utgifterna, och styrelsen har därför nödgats i stor utsträckning anlita lånevägen för att uppehålla skolans verksamhet.

I alldeles särskild grad, säga överstyrelserna, gäller detta lokalauskaffningen. Men även själva skolan och dess olika avdelningar gå, såsom räkenskaperna utvisa, med förlust, och bristen betäcker ofta med upplånta medel. Härigenom ökas skuldsättningen och de årliga ränteutgifterna. Under år 1918 upptogs ett amorteringslån å 10,000 kronor att betäcka kostnader för bränsle m. m., och under år 1919 har skolans kreditiv ökats från 3,000 till 20,000 kronor. Enligt vad räkenskaps-sammandraget för år 1918 utvisar, har skulden för själva skolan under sagda år ökats med omkring

5,500 kronor till omkring 37,000 kronor. För fastigheten har lån upptagits under år 1918 till belopp av 35,000 kronor och skulderna ökats från 233,371 kronor till 254,581 kronor. Å lantgården Brogård finnes en skuld å 30,000 kronor.

Förutom att fackskolan, på sätt jag i det föregående anför, erhållit betydande understöd genom Kungl. Maj:ts och riksdagens försorg, har skolan även i annan ordning rönt erkännande och uppskattning från det allmännas sida. Genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut har nämligen för viss tid och under vissa villkor godkänt avgångsbetyg från lärarinnekurserna A och B vid fackskolan samt från skolans lärarinnekurs i huslig ekonomi med handarbete tillerkänts visst kompetensvärde i fråga om rätt till lönetursberäkning och behörighet till lärarbefattning i kvinnligt handarbete vid statssamskola.

Fackskolans
lärarpersonal.

Jag anhåller härefter få övergå till *lärarpersonalen* samt därvid lämna vissa upplysningar om dess avlönings- och tjänstgöringsförhållanden m. m. Även i fråga härom kan jag i huvudsak följa den framställning i förevarande hänseende, som lämnats av överstyrelserna. Överstyrelserna hava uppgjort en vid deras skrivelse fogad tabell, upptagande lärarpersonalens tjänstgöring inom olika kurser, avlöning och lönegrader.

Av nämnda tabell framgår, att de flesta lärarinnorna hava sin *tjänstgöring* förlagd till lärarinnekurserna. Även de få lärarinnor, som hava sin tjänstgöring förlagd mera uteslutande i andra kurser, biträda i lärarinnekurserna vid övnings- och provlektioner.

Såsom timlärare i fysiologi, kemi, hälsolära, bakteriologi, samhällslära och pedagogik äro anställda företrädesvis manliga lärare (professorer och amanuenser vid universitetet samt läkare) ävensom en kvinnlig gymnastikdirektör.

I fråga om lärarpersonalens *anställningsförhållanden* åligger det enligt ett äldre, av myndighet icke fastställt reglemente skolans styrelse att anställa rektorer och föreståndarinnor, lärare och lärarinnor med årsanställning och minst halv tjänstgöring. En delegation av styrelsen, benämnd skolrådet, anställer lärare och lärarinnor med mindre än halv tjänstgöring. Rektorsämbetet antager lärare och lärarinnor för kortare tid än ett år. Lärarinnorna antagas utan bestämmelse om uppsägningstid antingen för år eller för en treårsperiod, vilket senare anses för »ordinarie» anställning.

Angående *tjänstgöringsförhållandena* giver utredningen vid handen, att lärarinna med full tjänstgöring i regeln har en tjänstgöringstid av 40 timmar i veckan, fördelad på fem dagar. Med åtta timmars arbetsdag vinnes ett fullt utnyttjande av lokaler och materiell. Lärarinnans lediga dag gives mitt i veckan. En sådan arbetsordning åsyftar att förebygga överansträngning.

I överensstämmelse med överstyrelsernas i deras utredning fällda omdöme torde det kunna sägas, att lärarpersonalens — särskilt lärarinnornas — *avlöning* är med hänsyn tagen till tjänstgöringens natur och stora omfattning ganska låg. Detta omdöme bestyrkes av nämnda utredning med där lämnade uppgifter.

Såsom förut nämnts, föreskrevs såsom villkor för statsbidrags utgående till fackskolan från och med år 1916, att fackskolans lärarinnor skulle avlönas med minst samma belopp som lärarinna i huslig ekonomi vid högre flickskola och andra statsunderstödda enskilda läroanstalter. Dessa avlöningsförmåner tillämpade på fackskolans lärarinnor med hänsyn till omfattningen av deras tjänstgöring äro, utom viss kost, 1,400 kronor i första, 1,650 kronor i andra och 1,900 kronor i tredje lönegraden.

Emellertid hava fackskolans lärarinnor under de sista åren erhållit någon förhöjning av sina löneförmåner. Sedan år 1917 har Uppsala stad anslagit medel till löneförbättring åt nämnda lärarinnor.

Såsom jag redan erinrat, beviljade 1919 års lagtima riksdag anslag å 4,267 kronor för vart och ett av åren 1919 och 1920 för beredande under nämnda år av tillfällig löneförbättring åt vissa lärarinnor vid fackskolan. Löneförbättringen skulle utgå enligt följande grunder:

1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår till lärarinna i nämnda skolas tre lärarinnekurser i huslig ekonomi med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning:

- a) till lärarinna med full tjänstgöring med 400 kronor för år;
- b) till lärarinna med partiell tjänstgöring med ett belopp, beräknat efter 400 kronor för år och utgående i förhållande till omfattningen av vederbörandes tjänstgöring;
- c) till timplärare med 16 kronor 67 öre för veckotimme.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår, under förutsättning att utöver nu angivna belopp en summa, motsvarande hälften av det för varje fall bestämda beloppet, tillskjutes av kommunen eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till läroanstaltens förfogande.

I enlighet med dessa bestämmelser utgick under år 1919 det kommunala tillägget med ett belopp av 400 kronor till de lärarinnor, som ägde delaktighet i den av riksdagen beviljade löneförbättringen. Tillägg till avlöningen kom emellertid även övriga vid fackskolan anställda lärarinnor till del.

För att ingen olikställighet skulle uppkomma mellan de vid fackskolan anställda lärarinnorna i avseende på löneförbättringen, har Uppsala stad beviljat ytterligare 400 kronor till dem, som ej erhållit löneförbättring från staten, vadan samtliga lärarinnor i allt åtnjuta 800 kronor utöver föreskriven minimiavlöning. Skolan lämnar i regeln intet kontant tillskott utöver den bestämda minimilönen.

I fråga om lärarinnorna tillkommande naturaförmåner meddela överstyrelserna följande upplysningar. Lärarinnor, som undervisa i matlagning, erhålla utöver den kontanta lönen mat tillsammans med eleverna. Dessutom hava lärarinnorna 1) alla dagar frukost, té och kaffe; 2) middagar de dagar, då de ej ha matlagning; 3) lärarinnor i teoretiska ämnen och handarbete ha middag alla vardagar; 4) alla ha fri tvätt av arbetskläder. Dessa förmåner äro beräknade till 100 kronor (det verkliga värdet är givetvis väsentligen större), som fråndrages den kontanta lönen.

Avlöningen under år 1919 vid fackskolan ställer sig alltså på följande sätt:

Lönegrad	Minimilön		Dyrtidstillägg		Summa
	Kontant	Värde av naturaförmåner	Av kommunen (i lärarinnekurs 400, i övriga kurser 800 kronor)	Av staten i lärarinnekurserna	
1:a	1,300	100	400 à 800	400	2,200
2:a	1,550	100	400 à 800	400	2,450
3:e	1,800	100	400 à 800	400	2,700

Barnhemmets föreståndarinna åtnjuter avlöning i första lönegraden jämte kommunens lönstillägg samt bostad. Lärarinnorna på Brogård, vilkas tjänstgöring varar hela dagen, åtnjuta avlöning i högsta lönegraden med dyrtidstillägg jämte bostad.

I den förut omnämnda, överstyrelsernas skrivelse åtföljande bilagan lämnas en mera detaljerad översikt beträffande lärarpersonalens avlöningsförhållanden.

Beträffande lärarpersonalens *pensionsförhållanden* anföra överstyrelserna, att för närvarande 20 av skolans lärarinnor vore delägare i svenska lärarinnornas pensionsförening. Föreståndarinnan ägde därjämte delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt.

Framställningar från fackskolan.

Såsom jag i det föregående meddelat, hava flera framställningar från fackskolans styrelse inkommit, avseende statsunderstöd åt läroanstalten. Dessa framställningar, över vilka överstyrelserna haft att avgiva yttrande i samband med fullgörandet av förenämnda utredning, äro följande:

1. I en den 10 juli 1919 dagtecknad ansökning har fackskolans styrelse hemställt om ökat anslag för år 1921. Vid ansökningen äro fogade åtskilliga bilagor, bland dem statförslag för sistnämnda år dels för de med A, B och C betecknade kurserna för utbildande av lärarinnor i huslig ekonomi, dels ock för fackskolan i dess helhet. Styrelsen har framhållit, att många skäl talade för att anslagen till skolan sammansloges till ett anslag och att skolan således betraktades som en enhetlig lärarinneutbildningsanstalt för huslig ekonomi med handarbete och barnavård, och sistberörda förslag till inkomst- och utgiftsstat avsåge som sagt just en dylik enhetligt fattad läroanstalt. Med hänsyn härtill har styrelsen gjort alternativa anslagsyrkanden och hemställt om antingen ett förhöjt anslag för år 1921 av 62,630 kronor till fackskolans kurser för utbildning av lärarinnor i huslig ekonomi eller ock ett anslag till skolan i dess helhet av 87,796 kronor.

2. I ansökning den 10 juli 1919 har styrelsen vidare — under förutsättning att sådan sammanslagning av de till anstalten utgående understöden, varom i förut omnämnda ansökning talats, ej bleve genomförd — hemställt om en höjning för år 1921 av det nu utgående anslaget till fackskolans lärarinnekurs i handarbete till 8,000 kronor. Jämväl till denna ansökning är fogat, bland annat, förslag till stat för år 1921 för nu ifrågasvarande lärarinnekurs. Över ansökningen har utlåtande avgivits av överstyrelsernas dåvarande inspektör för undervisningen i kvinnligt handarbete, lektorn Hedwig Sidner, som tillstyrkt styrelsens ansökning.

3. Ytterligare har styrelsen gjort framställning om anslag för vartdera av åren 1920 och 1921 till fackskolans med D betecknade lärarinnekurs i barnavård. Då denna framställning avser en verksamhetsgren, till vilken statsunderstöd ej tidigare utgått, torde jag böra här återgiva vissa delar av styrelsens ansökning.

Styrelsen erinrar till en början, att bland läroämnena i de husmodersskolor, till vilka utgånge statsunderstöd enligt kungörelse den 29 juni 1917 angående understöd av statsmedel till yrkesskolor för husmodersutbildning i städer, köpingar, industri- och andra liknande sambällen m. m., nämndes »praktisk barnavård».

Därefter yttrar styrelsen:

Redan förut hade undervisning i barnavård lämnats i vissa anstalter, t. ex. barnkrubbor, och några av dessa anstalter hade även utbildat barnsköterskor. Till de anstalter, där sådan undervisning lämnats, hörde även fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, som från januari 1911 haft ett eget »barnhem», till en början närmast avsett för undervisning av fackskolans egna elever. Före år 1916 hade emellertid inom Sverige ingen anstalt funnits för utbildning av lärarinnor i barnavård. Under år 1916 hade det första försöket i denna riktning gjorts vid fackskolan i Uppsala. Se-

dan under åren 1916 och 1917 ett mindre antal sådana lärarinnor där utbildats och kursen efter hand, på grund av vunnen erfarenhet och prövning av för ändamålet tillgängliga resurser, kommit till relativt fasta former, upptog fackskolans senast utgivna program under litt. D en särskild »lärarinnekurs i barnavård», avsedd för lärarinnor i spädbarnsvård och eventuellt föreståndarinnor för spädbarnshem (ensamt eller i förening med husmodersskola).

Antalet elever i fackskolans lärarinnekurs i barnavård hade under år 1916 varit tre, år 1917 fem, under år 1918 sju. Från och med hösten 1918 såge sig skolan i stånd att årligen utbilda tio lärarinnor i barnavård.

Kursen genomgives till sin huvudsakliga del i fackskolans barnhem, men eleverna hade dessutom en månads kurs å universitetets barnklinik och finge i fackskolans huvudanstalt undervisning i hälsolära, praktisk matlagning och födoämneslära. Skolstyrelsen hade nämligen ansett det nödvändigt, att de blivande barnavårdslärarinnorna hade nödiga kunskaper och färdigheter för att kunna sköta eller övervaka ett barnhems hushåll, helst tillagning av föda åt de större barnen mer eller mindre närmade sig vanlig matlagning. Elever, som förut genomgått vare sig lärarinnekurs i huslig ekonomi eller ett-årig husmoderskurs eller annan därmed likvärdig skola, behövde icke delta i undervisningen i praktisk matlagning och födoämneslära. Man kunde beräkna, att i genomsnitt så skulle vara fallet med ett par elever varje år. Kursen vore i det stora hela så ordnad, att samtidigt ungefär halva antalet elever vore sysselsatt i barnhemmet och halva antalet i fackskolan (d. v. s. där finge undervisning i matlagning).

Avgiften för undervisning inom fackskolans lärarinnekurs i barnavård vore 300 kronor, som fördelades på det sätt, att på undervisningen i barnhemmet och barnkliniken komme 200 kronor och på undervisningen i fackskolans huvudanstalt 100 kronor. Denna avgift kunde under nuvarande förhållanden anses normal, då kursen upptog omkring 10 månader.

Fackskolans barnhem stode under inseende av professorn i pediatrik vid Uppsala universitet G. Bergmark; han tjänstgjorde som hemmets läkare och lämnade en del av den teoretiska undervisningen i barnavård.

Hemmet kunde samtidigt hysa 15 spädbarn. Hela antalet elever av olika slag hade under år 1918 varit 118.

Med hänsyn till det gagn barnhemmet ansåges göra Uppsala stad därigenom, att hemmet till vård och underhåll under dagen mot en ringa penning mottog barn av mödrar, som under dagen vore sysselsatta med arbete utom hemmet, hade Uppsala stad under de senare åren till barnhemmet lämnat ett årligt understöd, växlande mellan 1,500 och 2,900 kronor.

Undervisningen för elever av olika slag utom lärarinnekursen betalades med avgifter, vilka icke kunde höjas. Skolstyrelsen såge således ingen annan utväg att bringa jämvikt i budgeten, än att statsverket som bidrag till kostnaden för lärariunneutbildningen lämnade ett understöd av allmänna medel motsvarande den beräknade bristen å 5,500 kronor.

Undervisningen i barnavård vore, som varje sakkunnig kände, en jämförelsevis dyrbar affär. Det föreslagna statsunderstödet å 5,500 kronor avsåge egentligen utbildning av lärarinnor, men fackskolans barnhem verkade dessutom för en förbättrad barnavård, dels genom de många elever, som där årligen undervisades längre eller kortare tid, dels genom det exempel barnhemmet gäve därstädes vårdade barns mödrar, samt de anvisningar och råd, som mödrarna finge genom barnhemmets lärarinnor.

Det vore i detta sammanhang ej ur vägen att erinra om de motioner rörande såväl undervisning i barnavård som utbildning av lärarinnor i ämnet, vilka framlades för 1918 års riksdag och föranledde en riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t.

Efter vanlig ordning skulle skolstyrelsens framställning om proposition till 1920 års riksdag rörande anslag för utbildning av lärarinnor i barnavård blott kunna avse 1921 års stat. Då emellertid lärarinnor i barnavård *omedelbart* behövdes i ej allt för obetydligt antal, eftersom statsanslag för husmodersskolor med barnavård utginge redan från och med år 1918; då vidare fackskolans kurs i ämnet börjat redan år 1916 och sålunda nu, om ock i mindre skala, fortgått redan 4 år; då slutligen ingen som helst utväg syntes finnas att utan statsunderstöd vidare fortsätta utbildning av lärarinnor, hoppades skolstyrelsen, att 1920 års riksdag skulle befinnas villig att bevilja nödigt understöd redan för år 1920.

Vid ansökningen fanns fogad av styrelsen fastställd stat för ifrågasvarande kurs för år 1920.

4. I det föregående har jag erinrat om att 1915 års riksdag beviljat ett anslag såsom bidrag till kostnaderna för fullföljande av påbörjad nybyggnad åt fackskolan. Anslaget bestämdes till 25,000 kronor att utgå under åren 1916—1920. Styrelsen för fackskolan har nu gjort framställning om beviljande av dylikt anslag jämväl för de nästföljande 5 åren. I ansökningen framhålles, att kostnaderna för fackskolans ifrågasvarande nybyggnad, vilken blivit fullföljd och avslutad, stigit vida högre än man år 1914 beräknat. Det vore därför av stor vikt, att skolan fortfarande komme i åtnjutande av det till förräntning och amortering av skolans byggnadslån avsedda anslag, som sålunda tidigare beviljats, åtminstone till dess någon större del av byggnadslånet hunnit amorteras. Styrelsen ifrågasatte därför för detta ändamål ett anslag å 25,000 kronor, varav för år 1921 skulle utgå 5,000 kronor.

5. Slutligen har fackskolans styrelse i särskild ansökning av den 14 juli 1919 hemställt om höjt anslag även för år 1920. Styrelsen erinrar om den av mig redan i början av mitt anförande omnämnda framställning om höjt anslag för år 1920, som styrelsen tänkt sig förelagd 1919 års riksdag, om den förberörda inom riksdagen väckta motionen om tilläggsanslag åt skolan för sistnämnda år samt om de yttranden i anledning av nu angivna framställningar, som fällt såväl av vederbörande departementschef som av riksdagen. Den ifrågasatta förhöjningen av anslaget vore i främsta rummet motiverad av behovet att ernå en välbehövlig ökning av lärarinnornas löner. Det belopp, som för år 1920 vore ytterligare behöfligt, borde enligt styrelsens mening beräknas efter samma grunder, som åberopats i fråga om det för år 1921 behöfliga anslaget.

Överstyrelserna erinra vidare om den framställning om statsunderstöd till utbildning av lärarinnor i lantushållning å skolans lantgård Brogård,

som ingivits till jordbruksdepartementet och som föranlett Kungl. Maj:t att under nionde huvudtiteln hos riksdagen äska dels ett anslag på extra stat för år 1921 å 11,000 kronor, dels ett anslag å tilläggsstat för år 1920 å 2,500 kronor.

Ytterligare omnämna överstyrelserna tre framställningar, som icke äsyfta proposition till riksdagen men som i detta sammanhang äro av vikt för bedömandet av fackskolans anslagsbehov. Dessa framställningar äro följande:

1. skrivelse av den 15 augusti 1919 om anslag, enligt kungörelsen den 16 september 1918 angående statsunderstöd åt skolor för den lägre yrkesundervisningen, å 4,413 kronor 87 öre att under år 1919 utgå för fackskolans kurs i matlagning för storkök såsom yrkesskola för husligt arbete;

2. skrivelse av den 15 augusti 1919 om anslag enligt sistnämnda kungörelse å 3,647 kronor 61 öre att under år 1919 utgå för fackskolans praktiska yrkeskurs såsom yrkesskola för husligt arbete; samt

3. skrivelse av den 30 oktober 1919 om fortsatt anslag enligt förberörda kungörelse den 29 juni 1917 å 5,600 kronor att under år 1920 utgå till två husmoderskurser i egenskap av yrkesskolor för husmodersutbildning.

Överstyrelserna anföra, att skolöverstyrelsen komme att framdeles avgiva yttrande över sist omnämnda tre ansökningar, vilka avsåge Kungl. Maj:ts prövning, huruvida vissa kurser vid fackskolan fyllde villkoren för erhållande av statsbidrag såsom för enskild yrkesskola redan under åren 1919 och 1920.

Vad beträffar de två förstnämnda av nu ifrågavarande framställningar ber jag få hänvisa till vad jag i det föregående erinrat beträffande Kungl. Maj:ts i anledning av framställningarna fattade beslut.

Fackskolans styrelse har, såsom jag förut anfört, vid sina framställningar om statsunderstöd fogat åtskilliga statförslag för år 1921. Förslagen hava av överstyrelserna i deras skrivelse hopförts och återgivits. Det första förslaget avser lärarinnekurserna i huslig ekonomi, i det föregående betecknade A, B och C. Förslaget slutar på 94,486 kronor. I förslag nr 2 upptages staten för lärarinnekursen i handarbete, slutande på 13,087 kronor. Förslaget nr 3 avser lantushållningsskolan å Brogård och slutar på 18,925 kronor; förslaget nr 4, avseende fackskolans kurs i barnavård (barnhem), slutar på 21,949 kronor.

Såsom förslag nr 5 är upptagen stat för fackskolan i dess helhet. Detta förslag torde jag böra här återgiva. Det lyder så:

Statförslag 5. Fackskolan i dess helhet.

Inkomster.

Elevavgifter från lärarinnekurserna i huslig ekonomi A, B, C	kronor	14,040	
Från enskilda läroverket för undervisning	»	2,800	
» folkskolorna	»	3,350	
Statsbidrag till byggnadskostnader	»	5,000	
Statsbidrag för huslig ekonomi A, B, C	»	62,630	87,820
Elevavgifter från handarbetskursen	»	4,480	
Kortare kurser i handarbete	»	607	
Statsanslag för handarbetskursen	»	8,000	13,087
Elevavgifter för 2 ettåriga husmoderskurser	»	7,200	
Statsanslag för dessa kurser	»	5,600	12,800
Elevavgifter för husmoderskurs på 1 termin, 16 × 225	»		3,600
Elevavgifter från specialkursen, 16 × 225	»		3,600
Elevavgifter från praktiska yrkeskursen	»	2,850	
Statsanslag för samma kurs	»	3,347	
» till materiell	»	300	
Anslag från landstinget för kursen	»	1,450	7,947
Elevavgifter för storkökskursen 12 × 250	»	3,000	
Statsanslag till samma kurs	»	2,169	
» till materiell	»	250	5,419
Elevavgifter för lärarinnekursen i barnavård, 10 × 100	»		1,000
Anslag från Uppsala stad för lärlingskurs	»		4,366
Lindska skolan för undervisning	»		720
Bidrag till byggnadskostnaderna från Uppsala stad	»		1,000
Vinst å matvaror	»		14,000
Inskrivningsavgifter å 3 kronor	»		348
Brist att täcka genom tillfälliga kurser eller på annat sätt	»		4,540
			<hr/>
		Summa kronor	160,247

Utgifter.

Lokaler, 7 procent å 295,000 kronor	kronor	20,650	
Avlöningar inom skolan	»	96,472	
Avlöningar utom skolan för storkökskursen	»	650	
Inventarier och undervisningsmateriell (1918: 3,997)	»	4,000	
Bränsle och lyse (1918: 13,539, 1919: approx. 16,240)	»	15,240	
Betjäning och tvätt (1918: 6,249, 1919: approx. 9,400)	»	9,400	
Förbrukningsartiklar (1918: 4,542)	»	3,135	
Reparationer och ersättningar (1918: 1,911, 1919: approx. 1,665)	»	1,665	
Tryck och annonser (1918: 2,856, ökas med 30 procent)	»	3,760	
Räntor	»	2,400	
Till sällskapets kassa för gemensamma utgifter (sekreterare, revision, tryck)	»	900	
Diverse, omkostnader	»	1,975	
		<hr/>	
		Summa kronor	160,247

Desutom har fackskolans styrelse för lanthushållningsskolan å Brogård begärt ett statsanslag för år 1921 under nionde huvudtiteln å 12,785 kronor.

Läroverks-
och skolöver-
styrelsernas
yttrande och
förslag.

Efter det läroverks- och skolöverstyrelserna slutfört den utredning rörande fackskolans organisation och anslagsbehov m. m., som till huvudsaklig del ligger till grund för min nu lämnade redogörelse, övergå överstyrelserna till sitt av nämnda utredning föranledda yttrande och förslag. Därvid behandla överstyrelserna först anslagsfrågan för år 1921 och i samband därmed vissa principiella synpunkter beträffande fackskolans ställning i anslagshänseende, därefter framställningarna om vissa anslag för år 1920 och till sist styrelsens ansökning om ett särskilt byggnadsanslag.

I det följande ämnar jag i den utsträckning, som kan anses erforderlig, återgiva överstyrelsernas berörda yttrande, därvid jag följer den ordning, vari överstyrelserna upptagit de olika spörsmålen till skärskådande.

Under rubriken anslagsfrågan för år 1921 omnämna överstyrelserna till en början fackskolans ställning och uppgift.

Med framhållande att staten sedan lång tid tillbaka lämnat understöd åt i främsta rummet de av fackskolan anordnade kurserna för utbildning av lärarinnor i huslig ekonomi samt att denna verksamhet sedermera utsträckts även till de med sagda lärarinneutbildning förenade utbildningskurserna för lärarinnor i handarbete och i lanthushållning, erinra överstyrelserna om att nu ifrågasattes statsunderstöd för ytterligare en lärarinneutbildningskurs, nämligen av lärarinnor i barnavård, samt att överstyrelserna vid ett föregående tillfälle, år 1918, då dylik ansökning av styrelsen ingivits, principiellt tillstyrkt understödet härför. Skolan åtnjöte emellertid, fortsatte överstyrelserna, statsunderstöd icke blott för sina olika grenar av seminarieverksamhet utan jämväl för sin verksamhet såsom yrkesskola för unga kvinnor, vilka sökte teoretisk och praktisk utbildning i olika grenar av husligt arbete. Sålunda utginge redan statsunderstöd till skolans husmoderskurser, och det ifrågasattes, att sådant understöd skulle utbetäckas även till ett par andra yrkeskurser för kvinnlig ungdom, vilka nu under olika benämningar inginge i skolans verksamhet.

Ehuru överstyrelserna ej ansett sig böra i detta sammanhang upptaga frågan om fackskolans ställning i skolsystemet, trädde emellertid, säga överstyrelserna, vid denna utredning den sida av läroanstaltens ställning, som rörde frågan om dess egentliga uppgift, genast i förgrunden. En blick tillbaka på skolans utveckling visade, att allt från början utvecklingen av de olika lärarinneutbildningskurserna och de olika praktiska skolkurserna i hushållsarbete gått hand i hand. Det för fackskolan mest karaktäristiska kunde och sägas vara den nära föreningen av nämnda båda sidor av skolans verksamhet. Det mera ideella målet för fackskolans verksamhet sökte skolan praktiskt nå dels genom att direkt verka såsom kvinnlig yrkesskola med kurser av olika slag på det husliga arbetets område, dels genom utbildning av lärarinnor i skilda grenar av det kvinnliga och husliga arbetet: hushållsgöromål, handarbete, barnavård och lanthushållningens kvinnliga sysslor. Vidare ville fackskolan, med tillvaratagande av såväl sina egna goda möjligheter i egenskap av stor anstalt som sin belägenhet i universitetsstad med dess tillgång på kvalificerade lärarkrafter, verka som provskola med tillgodogörande, i den mån resurserna räckte till, av sådana uppslag, redskap och metoder, som kunde befördra utvecklingen av det husliga arbetet och undervisningen i

detsamma. Härtill medverkade även utgivandet genom skolans försorg av facklitteratur på det husliga arbetets område.

Överstyrelserna framhålla vidare, att ehuru de praktiska eller mindre yrkesmässiga kurserna vid skolan mottoge elever från landets skilda delar och skolan alltså i denna mening vore av allmän betydelse, det dock låge i sakens natur, att det vore fackskolans uppgift såsom utbildningsanstalt för lärarinnor, som gjorde den särskilt betydelsefull för det allmänna och således även särskilt förtjänt av understöd från det allmänna sida. Överstyrelserna meddela, att av de omkring 80 lärarinnor, som årligen utexaminerades från utbildningsanstalterna för huslig ekonomi i landet, 45 å 50 komme från fackskolan, samt att omkring 12 av de från handarbetslärarinneseminarier i landet årligen utexaminerade, omkring 45 till antalet, genomgått Uppsala skolans handarbetslärarinnekurs. Vidare betona överstyrelserna, att behovet av lärarinnor i hushållsgöromål helt säkert komme att inom den närmaste framtiden betydligt ökas, sedan de nya praktiska fortsättnings-, lärlings- och yrkesskolorna kommit i gång. Och helt säkert skulle det vid en mängd kommunala skolor av mindre omfattning bliva ett särskilt stort behov av sådana lärarinnor, som jämte sin utbildning i hushållsgöromål även besatte nödig kompetens för undervisning i handarbete, i lantushållning och i barnavård. Denna uppfattning av fackskolan såsom i allra främsta rummet en lärarinneutbildningsanstalt, för vilken de mera fristående kurserna tjänade som övnings skolor, har, påpeka överstyrelserna, starkt framhållits ej blott av överstyrelserna utan även av skolans styrelse. Det har visat sig, att eleverna i de tre lärarinnekurserna för sin praktisk-pedagogiska utbildning årligen behövde omkring 950 övningsdagar (av de 1,170 varöver skolan i sin helhet förfogade) i annan avdelning i anstalten. Utanför lärarinneutbildningens område låge egentligen blott en enda kurs, nämligen den s. k. storkökskursen.

Överstyrelserna upptaga därpå till besvarande frågan, om fackskolans verksamhet är förtjänt av understöd, och utgå härvid från den av 1918 års riksdag beslutade organisationen av de praktiska ungdomsskolorna.

Det framhålles, att det för framgången av nämnda skolor vore ett verkligt livsvillkor, att skolorna erhöle väl kvalificerade lärare samt att utbildningen av sådana lärare i tillräckligt antal alltså vore en den angelägnaste uppgift för det allmänna. Detta gällde icke minst de praktiska skolorna för kvinnlig ungdom; för dem behövdes hädanefter ett väsentligt ökat antal lärarinnor i husligt arbete än hittills, då behovet varit begränsat huvudsakligen till högre flickskolor och folkskolor. Överstyrelserna erinra om att för närvarande endast en statsanstalt ombesörjde sådan lärarinneutbildning, varom här är fråga, samt att i den mån staten icke kunde åtaga sig dylik utbildning, densamma måste anförtros åt enskilda läroanstalter. Då sådana anstalter för att kunna hålla elevavgifterna nere vid rimlig nivå måste erhålla statsunderstöd, syntes det vara en plikt för staten att understödja de enskilda lärarinneutbildningsanstalterna av nu ifrågavarande slag. Ur denna synpunkt och även med hänsyn till fackskolans förtjänstfulla verksamhet i övrigt såsom en specialskola för kvinnliga yrken och för vad som fölle inom hemmets verksamhetsområde, borde ock enligt överstyrelsernas mening fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala i sina olika verksamhetsgrenar komma i åtnjutande av statsunderstöd i än vidare mån än vad som hittills skett. Denna mening hade överstyrelserna redan tidigare uttalat. Så hade särskilt skett i

samband med avgivande av utlåtande den 31 augusti 1918 över en av fackskolestyrelsen gjord ansökning om understöd åt skolans lärarinnekurs i barnavård.

Överstyrelsernas då avgivna yttrande i detta hänseende torde jag böra här i huvudsak återgiva, enär detsamma ju avser framställning om anslag för ett ändamål, som tidigare ej av staten understötts. Överstyrelserna yttra däri bland annat:

Att det för vår kvinnliga ungdom, de blivande mödrarna, förefunnes ett verkligt behov av utbildning i barnavård syntes överstyrelserna vara uppenbart. Den stora dödligheten bland barnen under de två första levnadsåren torde till icke ringa del förorsakas av bristfällig vård på grund av otillräckliga insikter med avseende på barnens skötsel. Att söka så vitt möjligt avhjälpa detta missförhållande genom beredande av tillfällen till erforderlig utbildning å här berörda område måste därför anses vara ett samhällsintresse av största vikt. Undervisning i vård av spädbarn hade redan upptagits på arbetsplanen vid en del olika läroanstalter för flickor, och man torde med sannolikhet kunna antaga, att under den närmaste tiden antalet anstalter med sådan undervisning skulle komma att avsevärt ökas. Undervisning i praktisk barnavård vore nämligen upptagen såsom särskilt läroämne å arbetsplanen för de husmodersskolor, för vilka genom beslut av 1917 års riksdag understöd av statsmedel må kunna utgå, och även i en del högre folkskolor med undervisning för flickor i husligt arbete torde detta senare ämne komma att omfatta jämväl barnavård. 1918 års lagtima riksdag hade ock, under uttalande av att den ansåge det vara ett statsintresse av stor vikt, att frågan om utsträckt undervisning i barnavård erhöle den bästa möjliga lösning, i skrivelse anhållit om utredning och förslag angående denna sak.

Under sådana förhållanden vore det att förutse, att behovet av för undervisning i barnavård utbildade lärarinnor komme att göra sig allt starkare gällande. Så vitt överstyrelserna hade sig bekant, vore fackskolan för närvarande den enda anstalt inom vårt land, som meddelade specialutbildning för undervisning av ifrågavarande art. Av de handlingar, som åtföljde den föreliggande ansökningen, syntes framgå, att den vid fackskolan anordnade kursen för lärarinnor i barnavård vore väl planlagd och stode under sakkunnig ledning.

I den skrivelse, vari överstyrelserna meddela resultatet av sin förberörda utredning rörande fackskolan, anföra överstyrelserna beträffande den nu föreliggande förnyade framställningen om statsunderstöd åt ifrågavarande kurs i barnavård, att överstyrelserna varit i tillfälle förvissa sig om att sagda kurs även under det senaste året varit praktiskt ordnad och givit goda resultat. I anslutning till sitt nyss anförda yttrande och under erinran om att enligt den nya stadgan för den lägre tekniska undervisningen i lärlingsskola för husligt arbete skulle meddelas även grunderna för barnavård och sjukvård i hemmet samt, där så kunde ske, praktisk barnavård, tillstyrka överstyrelserna, att även denna gren av fackskolans lärarinneutbildning blir vederbörligen beaktad vid bestämmande av statsanslag till fackskolan.

I fråga om det nuvarande anslaget storlek framhålla överstyrelserna, att meningarna ej torde vara delade därom, att det nu utgående statsanslaget till fackskolan vore otillräckligt och behovet av ytterligare understöd således stort.

Den av överstyrelserna verkställda utredningen visade, att grundvalen för skolans ekonomi vore i det hela löslig och att de stora utgifter, som särskilt lärarinneutbildningen medförde, bleve för varje år allt svårare att bestrida. Överstyrelserna erinra vidare om att statsanslaget till skolan — fränsett den ökning, som beviljades år 1915 med hänsyn till nödvändigheten att höja lärarinnornas avlöning — varit oförändrat allt sedan år 1914. Det sedan dess inträffade starka fallet i penningvärdet hade givetvis väsentligt reducerat anslaget effektivitet. Härtill komme nu flera behov, som framkallats av anstaltens alltjämt fortgående utveckling, nybyggnadsverksamheten under dyrtiden och slutligen den synnerligen trängande angelägenheten av löneförbättring åt lärarpersonalen. Att höja terminsavgifterna i sådan grad, att den under kristiden inträffade prisstegringen kompenseras, vore uppenbarligen icke möjligt; viss ökning av nämnda avgifter hade emellertid ägt rum under de sista åren. En allt för stark höjning av avgifterna vore därjämte i hög grad betungande för den ofta föga bemedlade ungdom, som sökte inträde vid berörda kurser, och skulle från kurserna utestänga flickor från obemedlade samhällslager.

I detta sammanhang ville överstyrelserna påpeka, att en riktig jämförelse mellan de understöd, som staten lämnade de olika privata läroanstalterna för »utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi», icke kunde rättvisligen göras blott genom en jämförelse mellan de direkta understöd, som beviljades under nyss anförda rubrik å åttonde huvudtiteln, enär utom ifrågavarande anslag statsbidrag även utginge indirekt till skolköksseminariet vid Ateneum i Stockholm i form av ålders- och dyrtidstillägg till lärarinnorna genom den huvudanstalt, med vilken seminariet vore förenat. Vad Göteborgs skolköksseminarium beträffade hade vederbörande kommun i sista hand iklätt sig det ekonomiska ansvaret för detsamma.

Att bygga skolans ekonomi på tillfälliga gåvor, såsom hittills i stor utsträckning skett, kunde tydligen i längden ej äga rum. Det förtjänade att i detta sammanhang omnämnas, att bland de gåvor, som kommit anstalten till del, vore inkomster av den av skolans föreståndarinna utgivna »Hemmets kokbok», som till ett sammanlagt belopp av omkring 70,000 kronor av henne överlämnats till skolan.

I det följande ingå överstyrelserna på en närmare granskning av de olika statförslag, som, på sätt jag i det föregående omnämnt, framlagts av fackskolans styrelse.

De erinringar, som överstyrelserna sålunda gjort i fråga om sagda förslag, avsåge, säga överstyrelserna, närmast att utgöra exempel på svårigheterna, för att icke säga omöjligheten av att i fråga om en läroanstalt med fackskolans säregna konstruktion göra en rationell boskillnad i ekonomiskt hänseende mellan dess olika delar. Dessa exempel talade ock enligt överstyrelsernas mening för behovet av en omläggning av grunderna för statens understödande av fackskolan.

Hur en dylik omläggning bör ske, söka överstyrelserna visa i den

närmast följande delen av sitt yttrande, där till skärskådande upptages frågan om olika linjer beträffande statens understödjande av fackskolan.

Det erinras därvid först om att det nuvarande sättet för skolans understödjande tillkommit av historiska grunder, i det statsbidrag utverkats för de olika kurserna på olika tider och från olika håll, allt eftersom möjligheter yppat sig. Det kunde nu tänkas, säga överstyrelserna, att man fortsatte på samma väg, så att dels de statsanslag, som redan utginge till lärarinnekurserna i huslig ekonomi, till lärarinnekursen i handarbete, till lärarinnekursen i lanthushållning och till husmoderskurserna, i erforderlig mån ökades, och dels nya anslag beviljades till därav förtjänta grenar av skolans verksamhet, närmast då till lärarinnekursen i barnavård, samt till vissa yrkes- och lärlingskurser.

Den förebragta utredningen syntes emellertid, fortsätta överstyrelserna, hava till fullo ådagalagt de många och stora olägenheter, som detta system nödvändigt måste medföra. För det första vunnes på denna väg icke den enhetlighet och konsekvens i anslagsbeviljandet, som givetvis måste vara synnerligen önskvärd. Att en och samma läroanstalt, såsom fallet varit med fackskolan under de närmast föregående åren, erhöle anslag från både fjärde, sjätte, åttonde och nionde huvudtitlarna i riksstaten, måste från nyssnämnda enhetssynpunkt betraktas som en absurditet. Visserligen utginge understöden — sedan militäranslaget upphört och husmodersskolorna överförts från sjätte till åttonde huvudtiteln — för närvarande endast från åttonde och nionde huvudtitlarna. Men även detta gjorde en enhetlig och konsekvent behandling av fackskolans anslagsfrågor omöjlig, då de skulle beredas till en del av skolöverstyrelserna och till en del av lantbruksstyrelsen.

Till belysande härav anföra överstyrelserna vissa exempel på bristande enhetlighet och konsekvens i behandlingen av frågor rörande anslag till fackskolan.

En annan väsentlig olägenhet av det nuvarande understödsförfarandet, redan i det föregående framhållen, beröres här av överstyrelserna, nämligen nödvändigheten för styrelsen att vid varje fall av begäran om anslag för en viss kurs eller en viss grupp av kurser framlägga förslag till stat för denna. Då de olika kurserna, säga överstyrelserna, hade lokaler, lärarinnor, förvaltning och ekonomi i övrigt gemensamma, kunde dylika stater givetvis icke uppgöras med något slags exakthet, och sannolikhetsberäkningarna komme att i större eller mindre grad präglas av konstruktion och sken.

Genom nämnda krav med ty åtföljande skyldighet att åt många håll lämna uppgifter och dylikt förorsakades styrelsen onödigt mycket bekymmer och besvär, och förvaltningen fördrades.

Större likformighet, enkelhet och reda kunde tydligen vinnas, om anslagen, i stället för att såsom för närvarande utgå till olika ändamål och skilda delar av skolan, samlades på en hand i form av ett anslag till fackskolan i dess helhet att utgå under en gemensam rubrik och på endast en huvudtitel i riksstaten, nämligen den åttonde.

Under erinran att en dylik omläggning av formen för statsunderstödet utgående stode i överensstämmelse med skolstyrelsens önskan, framhålla överstyrelserna, att nu ifrågasatta koncentration av anslagen borde avse samtliga grenar av fackskolans verksamhet. Vad kursen vid Brogård beträffade syntes både sakliga och formella skäl tala för att densamma i anslagshänseende fördes till fackskolan i dess helhet, liksom den i administrativt hänseende redan hörde dit. Verksamheten på Brogård ginge icke utom ramen för det kvinnliga och husliga arbetet i ett lanthem utan hörde till huslig

ekonomi» i vidsträckt och egentlig bemärkelse, och lanthushållningskursen därstädes utgjorde en del av fackskolans med C betecknade lärarinnekurs i huslig ekonomi med lanthushållning. Att överföra anslaget till sistberörda kurs från nionde till åttonde huvudtiteln skulle alltså enligt överstyrelsernas mening ej medföra några som helst konsekvenser i fråga om lanthushållningsskolornas ställning i allmänhet.

Hela detta spörsmål vore, säga överstyrelserna, närmast en lämplighetsfråga, men det borde, därest berörda synpunkt tillämpades, tillses, att vid de olika anslagens hopförande till ett anslag totalanslaget ej bleve mindre än summan av de nu utgående eller för den närmaste framtiden påräkneliga statsbidragen till de olika avdelningarna. Ej heller skulle någon olägenhet vara att vänta därigenom, att fackskolan utbrötes ur sitt hittillsvarande sammanhang i anslagshänseende med dels övriga enskilda skolköksseminarier och dels övriga enskilda handarbetslärarinneseminarier. Nu åsyftade lärarinneutbildningsanstalter vore nämligen ej sius emellan likartade och kunde ej understödjas efter rationellt enhetliga grunder. Det vore vidare, anse överstyrelserna, ej heller lämpligt att sammanslå de till de egentliga lärarinnekurserna avsedda anslagen till ett, under det att understöd till övriga av fackskolans kurser såsom hittills utginge av särskilda för motsvarande ändamål anvisade anslag — detta av det redan påpekade skälet, att ett nära samband vore rådande mellan de egentliga lärarinnekurserna och de övriga kurserna, vilka som nämnts i stor utsträckning tjänade som övningsskola vid lärarinneelevernas pedagogiska utbildning. En nödvändig förutsättning för ifrågavarande lärarinnors utbildning på fullt tillfredsställande sätt vore, att tillfälle till övningsundervisning bleve dem berett under utbildningstiden. Överstyrelserna betona härvid, att därest enskilda utbildningsanstalter med erforderliga övningsskolor ej funnes i tillräcklig omfattning, det vore statens ofrånkomliga skyldighet att tillgodose det i nu berörda hänseende förefintliga behovet.

I detta sammanhang bör jag erinra om att frågan tidigare varit uppe om uppförande av anslaget till fackskolan för huslig ekonomi under särskild rubrik. Så skedde vid den av Kungl. Maj:t till 1915 års riksdag gjorda framställningen om anslag till sagda läroanstalt. Föredragande departementschefen anförde då, att det vore lämpligt, att anslaget till fackskolan utbrötes ur den för fackskolan och vissa andra anstalter dittills gemensamma anslagstiteln, och Kungl. Maj:ts anslagsäskande avfattades i enlighet därmed. På därom av enskild motionär framställt yrkande beslöt emellertid riksdagen att icke bifalla Kungl. Maj:ts omförmälda förslag. Huvudsakligen på den grund att Kungl. Maj:t icke aktat nödigt att inhämta yttrande i ärendet av läroverks- och folkskolöverstyrelserna.

Överstyrelserna framhålla emellertid i fråga om nu berörda spörsmål, att, såsom förut uppvisats, fackskolans utveckling och anslagsfrågor sedan dess gått i sådan riktning, att starka sakliga skäl talade för att skolan i anslagshänseende ställdes för sig i riksstaten, och då de farhågor mot en sådan anordning, som hade fog för sig år 1915, icke längre vare sig för närvarande eller för framtiden torde vara grundade, funne sig överstyrelserna böra förorda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att det anslag, som till fackskolan kunde komma att beviljas, uppfördes under rubriken: Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Överstyrelserna övergå därefter till frågan om löneförbättring åt lärarpersonalen.

Härvid erinras till en början om att den förut lämnade redogörelsen för nämnda personals avlöningsförmåner visat, att lärarinnorna trots sin mycket omfattande och maktpåliggande tjänstgöring vore klenst avlönade. Bortsett från de jämförelsevis mycket blygsamma dyrtidstillägg, som under de senaste åren kommit dem till del från Uppsala stad och beträffande vissa lärarinnor under år 1919 även från staten, uppbure fackskolans lärarinnor i regeln icke mer än den för skolkökslärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter bestämda minimilönen. Ett flertal lärarinnor vid fackskolan hade därför också, med frambällande av otillräckligheten av dem tillkommande löneförmåner, till skolstyrelsen ingivit en framställning om lönereglering.

Överstyrelserna fortsätta därpå:

Det synes överstyrelserna uppenbart, att en förbättring i lärarinnornas avlöning snarast bör komma till stånd, och torde detta icke under förhandenvarande förhållanden kunna ske under annan form än som hittills tillämpats, nämligen så, att en viss minimiavlöning uppställs såsom villkor för att skolan skall erhålla statsbidrag. För närvarande gäller detta villkor blott de lärarinnor, som äro anställda vid de särskilda lärarinnekurserna i huslig ekonomi, men med hänsyn till den mera enhetliga karaktär, som enligt överstyrelsernas förslag hädanefter skulle förlänas anstalten, synes lämpligt, att detta villkor utsträcker att gälla samtliga vid skolan anställda lärarinnor, föreståndarinnan däri inräknad, jämte en lärarinna vid barnhemmet och tre lärarinnor vid Brogård. Däremot anse sig överstyrelserna icke böra förorda, att detta villkor utsträcker även till den egentliga förvaltningspersonalen. Vad i övrigt avlöningens storlek beträffar, synes ett mera definitivt ordnande av lönefrågan icke nu kunna ske, enär den saken måste anses stå i nära samband med den löneereglering för privatläroverken i allmänhet, som är förebådad, och som för närvarande är under utredning i skolkommissionen. Under sådana förhållanden anse sig överstyrelserna för närvarande endast kunna för fackskolans lärarinnor förorda lönebelopp av mera provisorisk karaktär, så tilltagna, att de, på samma gång de innebära en väsentlig löneförbättring, icke föregripa ett senare mera fullgiltigt ordnande av lönefrågan. Av samma skäl anse överstyrelserna, att frågan om föreståndarinnans och rektorns särskilda avlöningar icke böra i detta sammanhang upptagas till prövning.

Fackskolans styrelse har för sin del föreslagit lönebelopp, som motsvara vad som av 1918 års riksdag bestämdes för lärarinnor i huslig ekonomi och i kvinnlig slöjd vid statens folkskoleseminarier, nämligen, för tjänstgöring beräknad intill 32 timmar i veckan, i första lönegraden 2,880 kronor, i andra lönegraden 3,264 kronor, i tredje lönegraden 3,648 kronor och i fjärde lönegraden 4,032 kronor. Dessa avlöningar motsvara en avlöning för veckotimme av 90, 102, 114 och 126 kronor i de olika lönegraderna, vilka arvoden skulle tillkomma dem, som icke hade full tjänstgöring, d. v. s. i förevarande fall icke upp till 32 veckotimmar.

Emellertid är att märka, att 1919 års lagtima riksdag beviljat lärarinnorna i hushållsgöromål vid folkskoleseminarierna tillfällig löneförbättring med belopp intill 500 kronor för den tjänstgöring, varom här är fråga, vadan beloppen i de olika lönegraderna för sagda lärarinnor äro 3,380, 3,764, 4,148 och 4,532 kronor. Härtill komma dyrtidstillägg å sistnämnda belopp efter samma grunder som för statens övriga befattningshavare.

Utan att i detta sammanhang uttala någon mening om, med vilka andra lärarinnegrupper fackskolans lärarinnor rätteligen böra jämsättas vid ett mera definitivt ordnande av avlöningsförhållandena, finna överstyrelserna med hänsyn tagen till de omständigheter, som ovan anförts, att de lönebelopp, som av skolans styrelse blivit föreslagna, äro så avvägda, att de kunna tjäna som grundval vid bestämmandet av en provisorisk löneroglering för fackskolans lärarinnor. I varje fall kunna lönerna enligt överstyrelsernas mening icke gärna sättas lägre. Även med den naturaförmån, som innefattas i viss fri kost på samma sätt som för närvarande, komma dessa löner för fackskolans lärarinnor endast ungefärligen i jämnhöjd med de avlöningsförmåner, som (dyrtidstillägg oberäknat) äro fastställda för lärarinnor i yrkesämnen vid yrkesbestämd högre folkskola, nämligen (ersättning för bostad och bränsle inberäknad) 3,270, 3,570, 3,870 och 4,170 kronor i de olika lönegraderna.

Det kunde givetvis ifrågasättas, att någon skillnad gjordes i den bestämda minimiavlöningen för de lärarinnor, som mera uteslutande äro anställda vid lärarinnekurserna, och för övriga vid anstalten anställda lärarinnor. Att överstyrelserna likväl icke föreslagit någon sådan skillnad har sin grund dels däri, att de nu föreslagna lönerna måste, såsom förut är sagt, i avvaktan på skolkommissionens betänkande rörande privatläroverken i allmänhet, få en mera provisorisk karaktär, dels däri, att de lärarinnor, som icke på något sätt biträda i lärarinnekurserna, endast äro ett ringa fåtal. Skolan själv har hittills icke gjort någon sådan skillnad i avlöningshänseende, detta bland annat på den grund, att hela fackskolan betraktas såsom en lärarinneutbildningsanstalt och att lärarinnorna, som samtliga äga kompetens för lärarinnekurserna, icke äro fixt bundna vid vissa kurser utan ofta vid ledigheter och behov i övrigt förflyttas mellan olika kurser, vadan i det hauseendet ingen bestämd gräns är dragen mellan lärarinnekurser och övriga kurser.

Överstyrelserna få sålunda föreslå, att såsom minimilöner för fackskolans lärarinnor bestämmas följande belopp, nämligen 2,880 kronor i första, 3,264 kronor i andra, 3,643 kronor i tredje och 4,032 kronor i fjärde lönegraden, vartill skall komma fri kost på sätt som är bestämt för skolkökslärarinnor i statsunderstödda enskilda läroanstalter. För tjänstgöring, som understiger 32 timmar i veckan, skall avlöningen beräknas för veckotimme med 90 kronor i första, 102 kronor i andra, 114 kronor i tredje och 126 kronor i fjärde lönegraden. Om bostad erhålles in natura, kunna givetvis de föreslagna beloppen reduceras med vad som skäligen kan anses motsvara bostadsersättning.

Överstyrelserna tillägga, att enligt deras mening det vore av förhållandena motiverat, att till nu angivna lönebelopp komme av staten beviljat skäligt dyrtidstillägg. Då emellertid spörsmålet härom uppenbarligen hörde samman med frågan om dyrtidstillägg åt andra lärarinnegrupper i motsvarande ställning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, och då denna sistnämnda fråga, enligt vad överstyrelserna förnummit, vore föremål för särskild utredning, funne sig överstyrelserna i detta sammanhang endast böra hemställa, att frågan om särskilda dyrtidstillägg för fackskolans lärarinnor måtte vinna vederbörligt beaktande, då frågan om dyrtidstillägg åt lärare i ett större sammanhang upptages till prövning av statsmakterna.

I det följande upptaga överstyrelserna till skärskådande frågan om statsanslagets storlek.

Därvid anföres, att med hänsyn därtill, att dels läraravlönningarna utgjorde den största posten i skolans budget, dels staten måste för sitt understöd uppställa fordran på viss minimilön för lärarinnorna, ökningen i statsbidraget borde i första hand beräknas till ett belopp, som ungefärligen motsvarade den merkostnad för skolan, som bleve en följd av höjningen av lärarinnornas löner.

Hur stor denna merkostnad skulle bli framgår av en i överstyrelsernas skrivelse intagen tablå, som uppgjorts med ledning av uppgifter, som inhämtats från fackskolan. Tablåen lyder sålunda:

L ö n e g r a d .	År 1919.		År 1921.	
	Antal lärarinnor.	Minimiavlönning enligt nu gäl- lande grunder. Kronor.	Antal lärarinnor.	Minimiavlönning enligt före- slagna grunder. Kronor.
1	8	11,200	6	19,280
2	7	11,550	7	22,848
3	10	19,000	10	36,480
4	—	—	2	8,064
Summa	25	41,750	25	84,672

Skillnaden mellan de båda slutsummorna för lärarinnornas sammanlagda avlöning för åren 1919 och 1921 utgör alltså 42,922 kronor. De för år 1920 bestämda eller av överstyrelserna beräknade statsbidragen till skolans olika kurser uppgå till 47,200 kronor, så fördelade:

till lärarinnekurserna i huslig ekonomi	kronor 23,600: —
» lärarinnekursen i handarbete	» 4,500: —
» » » lantushållning	» 8,500: —
» husmoderskurserna	» 5,600: —
» barnavårdskurs	» 5,000: —
	Kronor 47,200: —

Sistnämnda belopp, 47,200 kronor, sammanlagt med det belopp, som enligt nyss återgivna tablå utgör merkostnaden för lärarinnornas avlöning på nu föreslaget sätt, utgör 90,122 kronor.

Enligt överstyrelsernas mening borde emellertid någon hänsyn tagas även till att de manliga timlärarnas arvodesbelopp komme att undergå förhöjning, samt att skolans driftkostnader i övrigt starkt stigit under de senare åren. Sistnämnda belopp borde därför med nödvändighet avrundas uppåt, och hava överstyrelserna såsom behövt anslagsbelopp angivit 95,000 kronor. Skolans styrelse har för sin del för år 1920 begärt sammanlagt 96,296 kronor, därav 8,500 kronor på niunde huvudtiteln. Överstyrelserna framhålla, att man komme till samma resultat genom att beräkna anslagen för vart och ett av de olika ändamålen. Förutsättningen

för de olika specialanslagens upphörande och ersättande med ett gemensamt anslag till fackskolan i dess helhet borde naturligtvis vara, att skolan och dess olika avdelningar från och med år 1921 ej komme i åtnjutande av statsanslag på annat sätt. Överstyrelserna föresloge sålunda, att ett understöd av 95,000 kronor för fackskolans verksamhet under år 1921 måtte av riksdagen utverkas.

Såsom jag redan anfört, äro vissa villkor föreskrivna för utgåendet av de hittills beviljade understöden till lärarinnekurserna. Särskilda villkor böra enligt överstyrelsernas mening givetvis fastställas även för åtnjutandet av ett till skolan i dess helhet beviljat statsanslag.

I sådant hänseende hava överstyrelserna anfört, att läroanstalten fortfarande borde stå under skolöverstyrelsens omedelbara inseeende, ävensom att lärarinnornas avlöningsförmåner icke finge understiga vad riksdagen i sådant hänseende bestämde. I revisionen för fackskolans räkenskaper syntes Kungl. Maj:t böra utse en ledamot. Skolans inspektor, som fortfarande borde utses av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen, borde enligt överstyrelsernas mening gentemot skolans styrelse och förvaltning hava en mera fri ställning än för närvarande och ej vara ledamot av styrelsen. En ändring i stadgarna för sällskapet Uppsala enskilda läroverk borde därför i denna punkt och möjligen även i andra avseenden komma till stånd. Slutligen borde ock för fackskolan finnas ett av Kungl. Maj:t fastställt reglemente, något som hittills saknats. Enligt vad överstyrelserna hade sig bekant hade styrelsen under utarbetande ett förslag till reglemente. I övrigt borde fackskolan vara underkastad den kontroll och de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Jag har redan omnämnt, att fackskolans styrelse gjort framställning om ökat anslag även för år 1920, och jag har jämväl i korthet redogjort för framställningens huvudsakliga innebörd. Därjämte har som nämnts styrelsen ifrågasatt ett anslag av 5,500 kronor för vardera av åren 1920 och 1921 till lärarinnekursen i barnavård, en verksamhetsgren, som ej tidigare varit understödd av staten. Beträffande motiveringen för sistberörda framställning ber jag få hänvisa till min i det föregående lämnade redogörelse därför.

Sistnämnda anslagsbegäran hava överstyrelserna redan i tidigare angivet sammanhang understött men anföra här, att anslaget borde minskas till 5,000 kronor samt utgå på tilläggsstat för år 1920. Vad år 1921 beträffade, vore särskilt anslag för sistnämnda år ej erforderligt, därest överstyrelsernas förslag om ett gemensamt anslag för skolan i dess helhet för samma år vunne bifall.

I fråga om det särskilda tilläggsanslaget till fackskolan för år 1920 erinra överstyrelserna om att detsamma, beräknat på sätt skolstyrelsen i sin ansökning hemställt, skulle uppgå till 38,262 kronor. För egen del anse överstyrelserna det otvivelaktigt, att fackskolan vore i starkt behov av tilläggsanslag. Överstyrelserna erinra vidare om dels att riksdagen för år 1920 beviljat vissa av fackskolans lärarinnor tillfällig löneförbättring med ett belopp av 400 kronor för full tjänstgöring samt 16 kronor 67 öre för veckotimme till timplärare, dels att riksdagen ävenledes beviljat tillfällig löneförbättring till lärarinnor i huslig ekonomi och i slöjd vid statsunderstödda enskilda läro-

anstalter med 40 kronor för veckotimme. I enlighet med sistberörda beslut av riksdagen skulle alltså skolkökslärarinna, som avlönades enligt förut omnämnda kungörelse den 21 februari 1914, för en undervisning av 32 timmar i veckan under år 1920 uppbära i kontant avlöning minst 2,680 kronor i första, 2,930 kronor i andra och 3,180 kronor i tredje lönegraden. Det syntes då överstyrelserna billigt, att lärarinnorna vid fackskolan, som i övervägande grad hade till uppgift att utbilda lärarinnor och som enligt hittills gällande bestämmelser tillförsäkrats minimiavlöning enligt sistberörda kungörelse, även under år 1920 tillförsäkrades en avlöning, som icke understeg vad som bestämts såsom minimum för nyssnämnda övningslärarinnor vid privatskolor, och syntes det överstyrelserna, att denna löneförbättring borde tillkomma även de få lärarinnor vid fackskolan, som icke vore direkt anställda vid lärarinnekurserna och som sålunda icke heller av staten fått tillfällig löneförbättring för år 1920. Med beräkning av det antal lärarinnor i olika lönegrader under år 1919, som angivits i en i det föregående återgiven tabell, funne man, att merkostnaden för en löneökning upp till sagda minimum belöpte sig till 32,000 kronor. Om härifrån droges det belopp av 6,367 kronor, som på grund av riksdagens beslut redan beviljats såsom tillfällig löneförbättring för vissa lärarinnor för år 1920 (4,267 kronor till skolkökslärarinne-, 900 kronor till handarbetslärarinne- och 1,200 kronor till lanthushållskurserna), återstode 25,633 kronor. Tydligt kunde en sådan tillfällig löneförbättring icke komma till stånd, utan att statsverket åtog sig kostnaden härför.

Men även för år 1920 behövde enligt överstyrelsernas mening skolan erhålla någon ersättning för de av dyrtiden vållade ökade kostnaderna för verksamhetens bedrivande i övrigt. Det härför erforderliga beloppet borde beräknas så stort, att summan av hela det extra anslaget för år 1920 uppginge till 30,000 kronor.

Överstyrelserna hemställde alltså, att till fackskolan måtte av riksdagen för år 1920 utverkas dels ett anslag av 5,000 kronor till en lärarinnekurs i barnavård, dels ett allmänt dyrtidsanslag å 30,000 kronor under villkor, att lärarinnornas löner för sagda år icke komme att understiga de minimilöner, tillfällig löneförbättring inräknad, som tillförsäkrats skolkökslärarinnor vid enskilda statsunderstödda läroanstalter.

Beträffande frågan om särskilt dyrtidstillägg åt fackskolans lärarinnor utöver den sålunda bestämda minimilönen hänvisade överstyrelserna till vad överstyrelserna därom förut yttrat i samband med avlöningsfrågan för år 1921.

Jag har i det föregående erinrat om det byggnadsanslag å 25,000 kronor, som av 1915 års riksdag beviljades åt fackskolan att utgå under åren 1916—1920, och jag har även onämmt, att skolans styrelse nu hemställt om förnyat anslag å 25,000 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för skolans nybyggnad.

Under hänvisning till fackskolans räkenskaper i vad dessa avsåge skolans fastighet samt de uppgifter om skolans ekonomi, som i utredningen lämnades, hava överstyrelserna framhållit, att behovet av fortsatt understöd av staten till fackskolans byggnadskostnader vore påtagligt. Då det ej vore lämpligt, att det härför behöfliga anslaget inginge i det anslag, som för övrigt komme skolan till del, hemställde överstyrelserna, att ett särskilt anslag måtte få utgå även för åren 1921—1925 med 5,000 kronor årligen.

Såsom sammanfattning av de förslag, överstyrelserna i sitt utlåtande framlagt, hava överstyrelserna hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

dels på extra stat för år 1921 under rubriken: »Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala» anvisa till understöd åt nämnda läroanstalt under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, ett förslagsanslag, högst 95,000 kronor,

dels såsom bidrag till amortering och förräntning av för fackskolans nybyggnad upptagna lån bevilja ett belopp av 25,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t kunde bestämma, utgå under åren 1921—1925, och därav på extra stat för år 1921 anvisa såsom reservationsanslag 5,000 kronor,

dels ock på tilläggsstat för år 1920 till understöd åt fackskola n under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, anvisa såsom särskilda förslagsanslag, högst nedan angivna belopp:

för anordnande av en utbildningskurs för lärarinnor i barnavård 5,000 kronor, samt

till förstärkande av åt fackskolan förut för sagda år beviljat anslag 30,000 kronor.

II. Övriga skolköksseminarier.

I början av mitt anförande erinrade jag om att framställningar om statsunderstöd för år 1921 gjorts även av de två av aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse upprättade utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi, som tidigare åtnjutit sådant understöd, och jag har jämväl omnämmt, att läroverks- och skolöverstyrelserna den 31 december 1919 avgivit utlåtande över sagda framställningar. Jag anhåller nu att få redogöra för ifrågavarande anslagsäskanden samt för överstyrelsernas yttrande och förslag med anledning därav.

Skolköksseminariet vid Ateneum för flickor och Göteborgs skolköksseminarium.

Först får jag emellertid ånyo erinra om att statsunderstöd till nu ifrågavarande två kurser utgått sedan flera år tillbaka samt att sagda understöd varit och även för år 1920 äro sammanförda med förut berörda understöd till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala till ett anslag å riksstatens åttonde huvudtitel under rubriken: till utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi, för år 1920 utgörande 31,600 kronor. För år 1920 utgår till vardera av de båda nu berörda kurserna ett anslagsbelopp av 4,000 kronor. För understödets åtnjutande äro genom Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1916 stadgade vissa villkor, vilka jag i samband med min redogörelse för fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala orga-

nisation m. m. i huvudsak återgivit. Här torde jag böra erinra, att ett av dessa villkor innebär, att avlöningsförmånerna för lärarinna i huslig ekonomi vid ifrågavarande utbildningskurser ej få understiga de avlöningsförmåner, som för lärarinna i huslig ekonomi äro stadgade genom den av mig i det föregående omnämnda kungörelsen den 21 februari 1914.

I den av styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm nu gjorda ansökningen har styrelsen framhållit, att statsunderstödet till lärarinnekursen i huslig ekonomi vid Ateneum, vanligen benämnd Ateneums skolköksseminarium, ej blivit höjt under de gångna krisåren samt att en höjning vore synnerligen välbehövlig på grund av den starka stegringen av skolköksseminariets omkostnader framför allt för löner men även för lokaler, bränsle, städning, tvätt och förbrukningsartiklar. Hänvisning göres i ansökningen till ett ansökningen bifogat förslag till stat för seminariet för år 1921. Detta förslag lyder så:

Inkomster.

Terminsavgifter	kronor	3,000: —
Statsbidrag	»	9,000: —
Brist	»	1,743: —
<hr style="width: 100%;"/>		
Summa kronor		13,743: —

Utgifter.

Avlöningar	kronor	7,043: —
Avgifter till pensions- och vikariatskassor	»	300: —
Hyra	»	2,200: —
Uppvärmning och belysning	»	2,000: —
Inventarier	»	400: —
Städning och tvätt	»	700: —
Måltider för lärarinnor och övningsklasser	»	500: —
Diverse	»	600: —
<hr style="width: 100%;"/>		
Summa kronor		13,743: —

I staten äro icke upptagna å vare sig inkomst- eller utgiftssidor stats- och kommunbidrag till löner och pensionsavgifter.

Vid ansökningen funnos fogade — förutom nyss återgivna statförslag — redogörelse för verksamheten vid Ateneum för flickor under läsåret 1918—1919 samt en tablå över sistnämnda läroanstalts utgifter för bränsle och städning under åren 1911—1920.

Senast omförmälda tablå har följande lydelse:

Ateneums för flickor utgifter för bränsle och städning åren 1911—1920.

	Bränsle.	Städning.
1911	4.734: 77	3.186: 04
1912	5.827: 36	3.405: 39
1913	6.302: 35	3.443: 93
1914	5.356: 40	3.317: 10
1915	7.660: 20	3.571: 32
1916	15 931: 93	3.436: 12
1917	1) 20.318: 76	3.809: 69
1918	14.963: 47	5.128: 88
1919 ¹ / ₁ — ²⁰ / ₉	2) 12.733: 15	3.666: 39

Styrelsen hemställer till sist, att åt seminariet måtte utverkas ett anslag för år 1921 av 9,000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning har vidare, som nämnts, Göteborgs allmänna folkskolestyrelse hemställt om statsunderstöd för den av styrelsen upprättade utbildningskursen i huslig ekonomi, vanligen benämnd Göteborgs skolköksseminarium.

Under erinran att statsanslag till nämnda kurs utgått allt sedan år 1897, anför styrelsen, bland annat, att kursen under årens lopp utvecklats och förbättrats, att elever mottagits från hela landet och att de utexaminerade lärarinnorna erhållit anställning å olika platser inom landet. Styrelsen framhåller vidare, att stora svårigheter under senare år yppat sig för läroanstalten med anledning av den starka prisstegringen. Löner och timarvoden hade måst avsevärt höjas, och prisen å förbrukningsartiklar hade stegrats, utan att kursavgiften för eleverna höjts.

Kostnaderna för seminariet hade, i den mån de icke kunnat täckas genom statsanslaget och influtna elevavgifter, bestritts genom anslag av stadsfullmäktige i Göteborg.

Styrelsen hemställde om ett till 7,000 kronor förhöjt statsunderstöd för år 1921.

Vid ansökningen voro fogade dels vissa uppgifter rörande verksamheten vid skolköksseminariet under läsåren 1917—1918 och 1918—1919, dels tablå över seminariets räkenskaper för år 1918, dels förslag till stat för år 1921, dels ock stadgar för seminariet.

Nämnda tablå och förslag lyda så:

*Tablå över Göteborgs skolköksseminariums räkenskaper för år 1918.**Inkomster.*

Kursavgifter, 12 elever à 75 kronor	kronor	900: —
Statsbidrag	»	4 000: —
Försålda produkter från de praktiska övningarna m. m.	»	1,849: 70
Brist täckt genom anslag av stadsfullmäktige	»	4 613: 39

Summa kronor 11.363: 09

1) Inneliggande förråd ganska stort ⁸¹/₁₈ 1917.

2) » » beräknas räcka till 1 nov.

Utgifter.

Lön till föreståndarinuan, 4:de lönegraden	kronor	4.045: —
» » ordinarie lärarinnan, 1:sta lönegraden	»	2.697: —
Till timarvoden	»	660: —
Lokal	»	600: —
Värme och lyse	»	320: 73
Inventarier och inventariers underhåll	»	207: 43
Rengöring	»	243: 76
Inköpta matvaror	»	2.247: 93
Diverse	»	341: 24
Summa kronor		11,363: 09

Beräknad stat för Göteborgs skolköksseminarium för år 1921.

Inkomster.

Kursavgifter, 12 elever à 75 kronor	kronor	900: —
Statsbidrag	»	7.000: —
Försålda produkter m. m.	»	1.850: —
Brist	»	5 311: 66
Summa kronor		15,061: 66

Utgifter.

Lön till föreståndarinnan, 4:de lönegraden	kronor	4.200: —
med dyrtidstillägg	»	1,947: 50
Lön till ordinarie lärarinnan, 1:a lönegraden	»	2.750: —
med dyrtidstillägg	»	1,464: 16
Till timarvoden	»	750: —
Lokal; de lokaler, vilka äro gemensamma med den övriga skolan, äro ej inberäknade	»	600: —
Värme och lyse, centraluppvärmning ej inberäknad	»	300: —
Inventarier och inventariers underhåll	»	200: —
Rengöring	»	250: —
Inköp av matvaror	»	1) 2,250: —
Diverse	»	350: —
Summa kronor		15,061: 66

I en till skolöverstyrelsen ställd skrivelse har sedermera folkskolestyrelsen — under hänvisning därtill att i samband med den av läroverks- och skolöverstyrelserna verkställda utredningen rörande fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala fråga uppstått om höjning av minimiavlöningen åt lärarinnor vid skolköksseminarierna, samt under framhållande att dylik löneförhöjning skulle föranleda betydande ökning i kostnaderna

1) Därav 400 kronor för kost åt 2 lärarinnor ävensom för matvaror vid undervisningsprov.

för nämnda seminarier — hemställt, att anslaget till Göteborgs skolköksseminarium för år 1921 måtte utgå med 9,000 kronor.

Över de nu omnämnda två framställningarna hava, som sagt, läroverks- och skolöverstyrelserna yttrat sig och därvid anfört i huvudsak följande:

Vad överstyrelserna i sitt utlåtande i fråga om fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala yttrat beträffande behovet av lärarinnor i hushållsgöromål och angelägenheten av att staten på ett kraftigare sätt än hittills lämnar understöd åt de privata läroanstalter, som utbilda sådana lärarinnor, äger sin fulla tillämpning även på de skolköksseminarier, varom nu är fråga. Överstyrelserna få därför förorda, att, i likhet med vad som föreslagits i fråga om fackskolan i Uppsala, en väsentlig höjning jämväl anslagen till Ateneums i Stockholm och Göteborgs skolköksseminarier måtte komma till stånd. En dylik ökning i statsunderstödet till dessa seminarier finna överstyrelserna väl motiverad genom den i ansökningarna framhållna kostnadsstegringen under de senaste åren, under vilka anslaget utgått oförändrat.

I fråga om den största utgiftsposten, nämligen lärarinneavlöningen, få överstyrelserna tillika erinra därom, att överstyrelserna i sitt utlåtande angående fackskolan i Uppsala föreslagit, att såsom villkor för statsbidrags utgående borde från statsmakternas sida föreskrivas en avsevärd höjning i den minimiavlöning åt lärarinnorna vid sagda läroanstalter, som för närvarande är bestämd genom förenämnda kungl. brev av den 30 juni 1916. Men en dylik föreskrift bör enligt överstyrelsernas mening gälla även de övriga statsunderstödda enskilda skolköksseminarierna, och synes det överstyrelserna billigt, att den merkostnad, som en dylik löneförhöjning för lärarinnorna medför, även för dessa seminarier bestrides av statsmedel.

Överstyrelsernas förslag innebär, såsom av utlatandet rörande fackskolan i Uppsala framgår, att avlöning till lärariinna med tjänstgöring av minst 32 veckotimmar skulle utgå i fyra lönegrader med minst följande belopp: 2,880, 3,264, 3,648 och 4,032 kronor samt för mindre omfattande tjänstgöring i förhållande härtill. Enligt från Ateneums skolköksseminarium lämnade uppgifter bör för sagda läroanstalt beräknas tre lärarinnor, därav en i första, en i tredje och en i fjärde lönegraden. Då nu gällande minimiavlöning utgår i tre lönegrader med respektive 1,400, 1,650 och 1,900 kronor, kommer kostnadsökningen för den föreslagna löneförbättringen att för sagda seminarium belöpa sig till 5,360 kronor. För Göteborgs skolköksseminarium, där enligt lämnade uppgifter undervisningen bestrides av två lärarinnor med full tjänstgöring samt av fyra timlärare, torde merkostnaden icke uppgå till fullt lika stort belopp. Emellertid synes, med hänsyn till den föreslagna minimiavlöningen och vad styrelserna i sina ansökningar i övrigt anfört, statsbidraget skäligen böra för vart och ett av de båda seminarierna bestämmas till ett belopp av högst 9,000 kronor. Även med ett statsunderstöd av denna storlek kommer det, enligt vad de framlagda statförslagen för år 1921 utvisa, att uppstå en brist, som måste täckas med andra medel än de beräknade terminsavgifterna och statsbidragen, uppgående vid Ateneums seminarium till ett belopp av 1,743 kronor och vid Göteborgs seminarium till ett belopp av 3,311 kronor 66 öre.

Överstyrelserna hava föreslagit, att anslaget till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala måtte utbrytas ur sitt hittillsvarande sammanhang och uppföras under särskild

rubrik å riksstatens åttonde huvudtitel. Anslagen till de nu ifrågavarande skolköksseminarierna torde böra uppföras under samma rubrik som hittills, endast med den ändringen, att benämningen huslig ekonomi ändras till hushållsgöromål.

Överstyrelserna hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till understöd under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämman, till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisa på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 18,000 kronor, att utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm med högst 9,000 kronor och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse likaledes med högst 9,000 kronor.

**Departement-
schefen.**

Den omorganisation och nybildning på den praktiska ungdomsundervisningens område, som blivit vidtagna genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, medför uppenbarligen ett ökat behov av bland annat lärarinnor i huslig ekonomi och, ehuru ej i så hög grad, även i handarbete. Då nu ett sådant behov tillskapats genom statsmakternas beslut, synes det ock vara statens skyldighet att sörja för att nämnda behov varder behörigen tillgodosett. Vill ej staten göra detta genom att upprätta egna anstalter, där lärarinnor i tillräcklig mängd kunna erhålla fullgod utbildning, lär det vara nödvändigt, att staten alltjämt lämnar den enskilda verksamheten på förevarande område erforderligt understöd. Det torde ej vara något tvivel om att sistberörda åtgärd är den ur statsekonomisk synpunkt fördelaktigare, då statens utgifter för upprättandet av egna utbildningsanstalter av ifrågavarande slag säkerligen skulle bliva betydligt större än det till de enskilda läroanstalterna utgående understödet. Enligt min mening kan således ingen tvekan råda om att statsunderstöd fortfarande och med större belopp än förut bör utgå till de nu ifrågavarande enskilda läroanstalterna.

Om det nu sagda med skäl kan anses gälla samtliga berörda anstalter, synes det särskilt kunna avse fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, då denna skola i många hänseenden visat sig vara väl ledd och kan sägas vara en föregångsanstalt i vårt land beträffande utbildningen i åtskilliga grenar av huslig verksamhet. Dessa omdömen äro enligt min mening till fullo bestyrkta genom den grundliga och omfattande utredning rörande nämnda skola, som framlagts av läroverks- och skolöverstyrelserna.

Berörda skola är, såsom utredningen visar, även på grund av sin organisation särskilt värd att kraftigt understödjas av staten. Jag har i min föregående redogörelse omnämnt, att så gott som alla de vid skolan förekommande mera speciella, fristående kurserna äro av betydelse för

de egentliga lärarinnekurserna därigenom, att de göra tjänst som övnings-skolor för lärarinneeleverna. I sagda fristående kurser undervisas såväl flickor som vuxna kvinnor, och lärarinneeleverna hava således för sin övningsundervisning tillgång till lärjungar å olika åldersstadier. Särskilt från yrkesskolavdelningen inom skolöverstyrelsen har det starkt betonats, att det vore ett oeftergivligt krav på de lärarinnor, som komme att undervisa i de blivande kvinnliga lärlings- och yrkesskolorna för husligt arbete, att de under sin utbildningstid haft tillfälle att hålla övningslektioner i praktiska kurser för vuxna kvinnor. Då nu fackskolan är fullt rustad för meddelande av sådan övningsundervisning, bör detta förhållande anses som ett ytterligare skäl för det allmänna att bereda skolan möjlighet till verksamhetens fortsatta bedrivande i samma utsträckning som hittills.

Nu angivna möjlighet torde emellertid ej kunna förverkligas, utan att statsanslaget till skolan väsentligen höjes. Detta synes mig vara desto tydligare, som berörda anslag endast obetydligt ökats under de ej minst för undervisningsanstalter påfrestande krisåren med deras starka prisstegring, vilken givetvis vållat, att värdet av anslaget nu är väsentligt lägre än förut. Den verkställda utredningen har visat, att skolans ekonomiska ställning under sagda år blivit försvagad, och det kan befaras, att verksamheten vid skolan snart nog kommer att lida avbräck, om skolans ekonomiska grundvalar ej bliva åtskilligt förstärkta. Det kan uppenbarligen ej ifrågasättas, att skolan skulle kunna basera sin fortsatta verksamhet på upptagande av lån eller på frivilliga gåvor. Ej heller kan genom höjning av elevavgifterna full kompensation för utgiftsökningen ernås. En allt för stark avgiftshöjning skulle otvivelaktigt hindra många eljest lämpliga lärarinneaspiranter att vinna utbildning för lärarinnekallet. Då fackskolans verksamhet för utbildande av lärarinnor kommer hela landet till godo, kan man tydligen ej heller med skäl påfordra, att de kommunala myndigheterna inom länet skola lämna bidrag, som säkerställa fackskolans fortvaro i dess nuvarande omfattning. Under sådana omständigheter återstår tydligen endast, att statens understöd blir fullt effektivt, och jag anser mig alltså böra, i likhet med läroverks- och skolöverstyrelserna, tillstyrka en väsentlig förhöjning av sagda understöd.

I fråga om sättet för anslagets utgående innebära överstyrelsernas förslag två olikheter mot nu rådande förhållanden, nämligen dels att de hittills utgående smärre anslagen för olika ändamål skulle sammanslås och skolan således komma i åtnjutande av ett enda anslag, dels ock att anslaget till fackskolan skulle utbrytas ur sitt hittillsvarande sammanhang med övriga utbildningsanstalter för skolköks-

lärarinnor och uppföras under särskild rubrik. För båda nu angivna åtgärder — vilka tydligen stå i nära sammanhang med varandra — synas mig överstyrelserna hava framlagt övertygande skäl. Vad den förstnämnda beträffar, talar för densamma i främsta rummet önskvärdheten att kunna med tillbörligt sammanhang och konsekvens pröva de olika anslagsbehoven och över huvud åt anstalten giva den samlade och enhetliga karaktär, som gemensam ekonomisk ram förlänar. Härtill kommer att genom en dylik åtgärd skulle avlägsnas de nu förefintliga betydande svårigheter för skolans ledning, som ligga i nödvändigheten att, åtminstone formellt, ekonomiskt skilja mellan de olika verksamhetsgrenarna. Det vore alltså ej mindre ur statens än ur skolans synpunkt synnerligen fördelaktigt, att en dylik omläggning av sättet för statsanslagets utgående komme till stånd. Härför talar slutligen än mer den omständigheten, att, såsom av den verkställda utredningen tydligt framgår, skolan måste betraktas som en enda läroanstalt, om än verksamheten är fördelad på ett flertal grenar, vilka stå i organiskt samband med och komplettera varandra. Jag finner mig alltså böra instämma i överstyrelsernas i nu förevarande hänseende framlagda förslag. Även förslaget att uppföra anslaget till fackskolan under särskild rubrik synes mig ägnat att i sin mån bidra till vinnande av den översiktighet och enhetlighet, som äro önskvärda. Jag biträder därför jämväl detta förslag.

En självklar konsekvens av nu angivna betraktelsesätt är, att alla till skolan givna anslag böra från och med år 1921 uppföras under åttonde huvudtiteln. Det förut omnämnda, å nionde huvudtiteln för år 1921 begärda anslaget för lanthushållningsskolan å Brogård bör alltså inbegripas i det understöd, som för sagda år bör utgå från åttonde huvudtiteln. Till frågan om det å nionde huvudtiteln tilläggsstat för år 1920 begärda anslaget till Brogård återkommer jag senare.

Det återstår nu att överväga, med vilket belopp statsunderstödet bör utgå. Såsom överstyrelserna framhållit, spelar frågan om lärarinnornas avlöning härvid en viktig roll, då berörda post i utgiftsstaten är den mest betydande. Överstyrelsernas utredning har på ett oemotsägligt sätt ådagalagt, att lärarinnornas nuvarande löneförmåner äro allt för låga. Det måste betecknas som abnormt, att lärarinnorna vid en utbildningsanstalt för blivande lärarinnor själva, såsom här är fallet, åtnjuta en avlöning, som ej oväsentligt understiger vad lärarinnor på elementarstadiet numera uppbara. Det måste därför vara en angelägen åtgärd att bereda fackskolans lärarinnor högre avlöning.

Den väg, varpå detta syfte bäst skulle uppnås, synes mig vara den, som

angivits av överstyrelserna, nämligen att i anslutning till vad i andra fall äger rum såsom villkor för skolans åtnjutande av statsunderstöd stadga vissa minimilöner för lärarinnorna. Jag instämmer med överstyrelserna även därutinnan, att detta villkor bör gälla ej blott som nu lärarinnorna vid utbildningskurserna i huslig ekonomi utan samtliga vid fackskolan anställda lärarinnor men ej förvaltningspersonalen.

Vad så beträffar storleken av den minimiavlöning, som sålunda bör fordras för statsunderstöds åtnjutande, har jag varit ganska tveksam. De avlöningsbelopp, som av såväl skolstyrelsen som läroverks- och skolöverstyrelserna förordats, eller desamma, som utan inräknande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åtnjutas av lärarinnor i hushållsgöromål vid statens folkskoleseminarier, respektive 2,880, 3,264, 3,648 och 4,032 kronor i de olika lönegraderna, äro visserligen enligt min mening i och för sig lämpliga med hänsyn till ifrågavarande lärarinnekategoriernas inbördes jämförliga åligganden. Men å andra sidan vill jag erinra därom, att Kungl. Maj:t för nu pågående riksdag på min hemställen framlagt förslag om höjt anslag till den vid högre lärarinneseminariet upprättade lärarinneutbildningskursen i huslig ekonomi, beräknat med hänsyn tagen till, bland annat, en avlöning för lärarinnorna vid läroanstalten å 2,500 kronor. Bifall till överstyrelsernas förslag skulle nu kunna innebära, att lärarinnorna vid en enskild läroanstalt genom statsmakternas beslut finge sig tillförsäkrad en minimiavlöning, som väsentligt överstege den, som stadgades för lärarinnor i alldeles motsvarande ställning vid en statens läroanstalt. En dylik anordning vore givetvis synnerligen olämplig, men i nu föreliggande fall inverka här ett par omständigheter, som ställa saken helt annorlunda. Först och främst är då att framhålla, att lärarinnorna vid statens skolköksseminarium varit och äro berättigade att liksom övriga vid högre lärarinneseminariet anställda befattningshavare uppbära dels tillfällig löneförbättring, dels ock dyrtidstillägg. Härigenom blir deras avlöning så betydligt ökad, att densamma kommer att överstiga även det högsta av de för fackskolelärarinna nu ifrågasatta avlöningsbeloppen. Lärarinnorna vid fackskolan åter skulle, därest de finge sina avlöningar ökade till nyss angivna belopp, ej genom någon statens åtgärd komma i åtnjutande av vare sig tillfällig löneförbättring eller dyrtidstillägg, och deras minimiavlöning skulle därför, även om man tar hänsyn till den förmån av fri kost, som nu tillkommer dem även under de tider, då de ej direkt deltaga i undervisningen i hushållsgöromål, under alla förhållanden komma att icke obetydligt understiga såväl lärarinnornas vid statens skolköksseminarium som lärarinnornas i hushållsgöromål vid folkskoleseminarierna. Under sådana omständigheter har jag ej ansett mig kunna förorda någon sänkning av de av överstyrelserna

föreslagna minimiavlöningsbeloppen. Särskilt har det på nu antydda grunder synts mig obilligt att genom ett fastläsande av alla fackskolelärarinnors avlöningar vid ett och samma belopp beröva de flesta bland nämnda lärarinnor den förmån i form av rätt till ålderstillägg, som hittills varit dem av statsmakterna tillförsäkrad. För jämförelses skull ber jag få omnämna, att lärarinnor i huslig ekonomi vid statsunderstödda enskilda läroanstalter äro berättigade att under år 1920 uppbära för tjänstgöring under 32 veckotimmar en avlöning av respektive 2,680, 2,930 och 3,180 kronor i de olika lönegraderna, alltså föga mindre än den för fackskolans lärarinnor nu föreslagna minimiavlönningen. Till förstnämnda lärarinnors avlöning torde därjämte komma dyrtidstillägg.

Jag kan ej inse, att en föreskrift om dylika minimilöner för fackskolans lärarinnor skulle kunna medföra några betänkliga konsekvenser. I sådant hänseende ber jag få anmärka, att den löneförhöjning för lärarinnorna vid statens skolköksseminarium, varom förslag nu föreligger hos riksdagen, ej är avsedd att vara en definitiv löne reglering. Frågan om nämnda seminariums ställning och organisation har tydligen visst samband med frågan om högre lärarinneseminariets blivande ställning och är alltså föremål för skolkommissionens omprövning. En definitiv löne reglering för nämnda lärarinnor vid statens skolköksseminarium torde såvitt nu kan bedömas medföra lönesatser, som ej understiga dem, som gälla för lärarinnor i hushållsgöromål vid folkskoleseminarier. Jag tillstyrker alltså, att såsom villkor för förhöjt statsunderstöd åt fackskolan stadgas, att lärarinnorna därstädes erhålla den av överstyrelserna föreslagna minimiavlönningen. I samband härmed vill jag tillika giva uttryck åt den förhoppningen, att den höjning av lärarinnornas avlöningar, som därigenom åvägbringas, icke skall giva de kommunala myndigheterna inom länet anledning att ställa sig avvisande till eventuella förslag om anvisande av bidrag till en ytterligare höjning av avlöningarna, i den mån en sådan kan anses vara av omständigheterna påkallad.

Övergår jag så till frågan, hur stort anslaget till fackskolan bör tillmätas, vill jag ånyo understryka, att lärarinneavlönningarna äro den största utgiftsposten för skolan. Statsanslagets storlek är alltså i väsentlig mån betingat av storleken av de minimilöner, som kunna komma att föreskrivas. Det ligger då nära till hands att vid beräkningen av anslaget utgå från minimibeloppet av lärarinnornas sammanlagda avlöningar enligt nu gällande föreskrifter jämfört med det sammanlagda avlöningsbeloppet, beräknat på sätt jag nyss anfört. En dylik beräkning giver, såsom jag i det föregående omnämnt, till resultat, att skillnaden mellan dessa båda belopp uppgår

till 42,922 kronor. Mot en dylik beräkning kan visserligen invändas, att den må vara exakt för närvarande, men att i den mån avlöningarna för lärarinnorna vid fackskolan förändras, exempelvis på grund av ombyten och uppflyttningar i högre lönegrad, utgångssiffrorna bliva förändrade. Denna invändning är tydligen i och för sig berättigad, men jag vill påpeka, att förenämnda beräkningssätt givetvis får anses blott såsom en väg att finna ett under nuvarande förhållanden acceptabelt grundlag för uppskattandet av fackskolans anslagsbehov. Godtagandet av berörda beräkningssätt bör och kan alltså icke anses innebära något åtagande från statsmakternas sida att utan vidare jämka statsanslaget efter de förändringar i avseende å lärarinnornas avlöningar, som kunna inträffa i nyss angivna hänseenden.

Till förenämnda belopp, 42,922 kronor, hava överstyrelserna lagt summan av de anslag, som beräknas skola för år 1920 utgå till skolan, varefter överstyrelserna avrundat det sålunda erhållna beloppet till 95,000 kronor.

Jag har redan vid min föregående preliminära anmälan av nu förevarande ärende och vid min då gjorda hemställan om reserverande av medel för detta ändamål utgått från ett anslag till fackskolan av nu angivna storlek. Något skäl att i detta hänseende nu ändra mening synes mig ej förefinnas. Jag är visserligen medveten om att det är ett jämförelsevis mycket betydande belopp, som på detta sätt skulle komma en enskild läroanstalt till del. Men jag har utgått ifrån att anstaltens verksamhet är synnerligen behöflig för tillgodoseendet av de behov, som nu föreligga, och att endast en verkligt effektiv hjälp kan sätta skolan i stånd att allt fortfarande i samma utsträckning som hittills fortsätta sin samhällsgagnande verksamhet. Mina betänkligheter hava därför fått vika, och jag tillstyrker överstyrelsernas förslag i nu berörda hänseende.

Överstyrelserna hava ifrågasatt, att lärarinnorna vid fackskolan skulle bliva delaktiga av dyrtidstillägg efter samma grunder, som kunde bliva godtagna i fråga om motsvarande lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Då inga medel för beredande av dylikt tillägg åt fackskolelärarinnorna blivit vid uppgörandet av riksstaten för år 1921 reserverade, finner jag mig ej kunna vidtaga någon åtgärd i berörda syfte.

I fråga om de villkor för skolans åtnjutande av statsunderstöd, som böra föreskrivas, har jag redan angivit ett, avseende minimiavlöning åt lärarinnorna. Överstyrelserna hava föreslagit uppställande jämväl av vissa andra villkor. Jag har intet att därvid erinra men vill blott anmärka, att det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, innan anslaget ställes till vederbörandes förfogande, fastställa behöfliga och lämpliga villkor för anslagets utgående.

På min hemställan har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fackskolan beräkna på tilläggsstat för år 1920 ett belopp av 35,000 kronor. Denna åtgärd åsyftade, såsom jag vid min tidigare anmälan av förevarande ärende angav, att redan för år 1920 giva fackskolan ett kraftigare understöd än eljest kunde ske. Jag har i det föregående nämnt, att i sagda belopp är inräknat av fackskolans styrelse begärt anslag å 5,000 kronor till skolans lärarinnekurs i barnavård. Jag har varit något tveksam i fråga om sistberörda anslags storlek, då sagda kurs ju är jämförelsevis föga omfattande och en reduktion av anslaget alltså kunde synas befogad. De skäl, som av överstyrelserna andragits för anslaget bestämmande till nyss angivna belopp, hava emellertid föranlett mig att ej förorda någon minskning däri. Angående behovet för fackskolan att i övrigt redan för år 1920 erhålla ökat understöd har jag däremot ej varit tveksam; överstyrelsernas utredning visar på ett efter min mening övertygande sätt det berättigade i en dylik åtgärd. Det är i detta fall önskan att bereda lärarinnorna vid fackskolan minst samma avlöning, som enligt 1919 år riksdags beslut — alltså fränsett eventuellt dyrtidstillägg — kommer skolkökslärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna till del, som främst föranlett mig att ansluta mig till överstyrelsernas förslag. För åtnjutandet av förhöjt statsunderstöd under år 1920 böra, liksom i fråga om understöd för år 1921, av Kungl. Maj:t stadgas vissa villkor. Bland dem bör ett avse skyldighet för fackskolan att under år 1920 lämna lärarinnorna en avlöning, som ej understiger de minimilöner, tillfällig löneförbättring inberäknad men med bortseende från eventuellt dyrtidstillägg, vilka tillförsäkrats skolkökslärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Vad beträffar dyrtidstillägg åt lärarinnorna för år 1920, får jag hänvisa till vad jag redan yttrat i fråga om dylikt tillägg för år 1921.

I anledning av skolstyrelsens därom gjorda framställning hava överstyrelserna som nämnts tillstyrkt beviljandet av ett anslag såsom bidrag till amortering och förräntning av för fackskolans nybyggnad upptagna lån. Detta anslag, som skulle utgöra en fortsättning av det av riksdagen förut beviljade anslaget för samma ändamål, skulle utgå med 5,000 kronor årligen under åren 1921—1925. Jag har av den i ärendet förebragta utredningen funnit, att fackskolans nybyggnad starkt bidragit till att försvaga skolans ekonomiska ställning, och det är klart, att ett särskilt understöd för berörda ändamål från statens sida skulle medföra en väsentlig lättnad för fackskolan. Emellertid har, såsom min föregående framställning visar, inga medel för sådant syfte beräknats vid riksstatens

uppgörande. På grund härav och med hänsyn jämväl till den ökning av statsbidraget i övrigt till fackskolan, som jag, enligt vad av det redan anförda framgår, är sinnad att förorda, har jag, utan att ingå på någon granskning av det berättigade i den gjorda ansökningen i detta hänseende, ej ansett mig kunnat nu upptaga ifrågavarande förslag.

Jag ber till sist få erinra om att Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för jordbruksdepartementet föreslagit riksdagen att förutom förenämnda för år 1921 avsedda anslag bevilja på tilläggsstat för år 1920 ett anslag å 2,500 kronor till lantbruksskolan å Brogård. På sätt jag förut anförde, bör anslaget för år 1921 inräknas i det anslag för samma år, som bör utgå till fackskolan och alltså överföras från nionde till åttonde huvudtiteln. Vad åter tilläggsanslaget beträffar, synes det mig mest lämpligt, att detsamma utgår å samma huvudtitel, å vilken anslag för nämnda ändamål för år 1920 redan beviljast. I enlighet med denna min mening bör sagda tilläggsanslag alltså ej inräknas i det tilläggsanslag för år 1920, som synes mig böra beviljas å åttonde huvudtiteln.

Jag har slutligen att uttala mig angående de framställningar om statsunderstöd för år 1921, som gjorts av förenämnda styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholms och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse.

Såsom skäl för den av nämnda styrelser gjorda begäran om höjt statsunderstöd har anförts framför allt behovet för vederbörande läroanstalter att erhålla någon kompensation för den starka omkostnadsökning, som den nuvarande dyrtiden medfört och som bland annat gjort löneförhöjning åt lärarinnorna till en nödvändighet.

Jag vill erinra om att under krisåren statsanslaget till Ateneums skolköksseminarium förblivit oförändrat och till Göteborgs skolköksseminarium blivit förhöjt med allenast 1,500 kronor. Skola nu — i överensstämmelse med den förväntan riksdagen år 1916 uttalade beträffande här ifrågavarande två läroanstalter — elevavgifterna vid anstalterna kunna hållas nere, synes det vara oundgängligt, att statsanslaget tillmätas väsentligt rikligare än hittills. Detta torde därjämte vara nödvändigt, om verksamheten vid seminarierna över huvud skall kunna upprätthållas på ett tillfredsställande sätt.

Den ökning — från 4,000 kronor till 9,000 kronor för vardera läroanstalten — som begärts och av överstyrelserna tillstyrkts, kan måhända förefalla väl stor. De skäl, som jag nyss anförde till förmån för ökat anslag, synas mig emellertid väl motivera denna höjning. Jag tillstyrker alltså förslag till riksdagen på sätt överstyrelserna hemställt.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma,

dels till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala ej mindre på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst 95,000 kronor;

än även på *tilläggsstat* för år 1920 såsom särskilda förslagsanslag, högst:

1) till förstärkning av åt fackskolan för år 1920 redan beviljade anslag ett belopp av 30,000 kronor samt

2) för anordnande av en utbildningskurs för lärarinnor i barnavård ett belopp av 5,000 kronor;

dels ock till understöd för anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst 18,000 kronor, att utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm med högst 9,000 kronor och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse likaledes med högst 9,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.